

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA

Kiadja a SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT Budapestben.

Megjelenik minden vasárnap egy ivnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknel minden egyes szóért minden közlés után 6 fillér (3 krajczár) fizetendő.

Egyéb hirdetéseknel:

egész oldal ... kor. 32.— | negyed oldal ... kor. 8.—

fél oldal 16.— | nyolczad oldal ... 4.—

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

Külön tantervet az osztatlan úépiskolának!

Harmincz év alatt nem tudták odafejleszteni az állapotokat, hogy csak a rendes iskolabajarást keresztülhajtás; a népoktatási törvény többi, igen-igen fontos követelményéről nem is szólnak. Azt lehet mondani: nincs hazánkban hely, hol a 68. évi XXXVIII. t.-cikket keresztülvitték volna. Rövid időn belül, ismerve hatóságainkat, nem is fognak ezek az állapotok odajavulni, hogy a szomorú viszonyok között élő iskolákról, mint kivételekről beszélhetnénk. Fájdalom, ma még a rendezetlenség nálunk az általános; és ez fog maradni az általános állapot még sokáig. Ha reális tantervet akarunk készíteni, akkor az ilyen *általános viszonyokat* figyelembe kell vennünk, különben a felhőkbe építünk.

Nincs nagyobb szerencsétlenség az olyan országos rendelkezéseknél (tehát tanterveknél), melyeket nem a meglévő állapotokra építenek. Nem mondok, hogy bizonyos bűnökhez törpüljenek s új eszméket ne tartalmazzanak; de hogy *általános* viszonyokkal és maradandó és hamarosan el nem tüntethető bajokkal számolniok kell, ezt állítom. Ha nem így történik, úgy járunk, mint 30 éves, egységes tanterveinkkel! Az az osztatlan iskola büjki ki ma a komolyabb munka kötelessége alól, a melyiknek tetszik. Az elháríthatatlan akadályozó körülmények, a mostoha viszonyok, melyeket a helyi viszonyokat közvetlenül vizsgáló és látó egyén respektál, mindenkor támogatja az ilyen kibúvókat, ha tényleg *elérhetetlen* tervezetek végrehajtásáról van szó. Így fejlődött vissza nagyon sok osztatlan iskola belső élete; így fejlődött vissza a népoktatás igen sokfelé széles e hazában. Mert míg régen minden körülmények között élő iskolának megvolt a maga föltétlenül elvégzendő és *elvégezhető* munkanyaga, addig ma hasonló viszonyok között elvégezhetetlen munkával terhelve az iskolát, a könnyebbvéru, vagy lelkiismeretlenebb helyek annyit sem tesznek, mint régen. Ne feledjük, hogy épen a *nemzetiségi* vidékeken van a legtöbb

osztatlan iskola! S épen itt van legnagyobb szükség az iskola *szolid* munkájára. Ne adjunk alkalmat a kibúvára! Rójunk minden iskolára annyit, a mennyit föltétlenül elvégezhet. Ezt aztán követeljük meg kerlelhetetlen szigorúsággal. Akkor majd haladunk. *Ezért kell az osztatlan iskolák számára külön tantervet készíteni s ebben az anyag bizonyos minimumát pontosan kijelölni égetően szükséges.*

III.

Az előző fejezetben az osztatlan iskolák számára készült tanterv-javaslatnak az osztott iskolákéval szemben álló azon különbözetét tárgyaltuk, hogy az osztatlan iskolák tervében bizonyos anyag nincs meg, a mi a másikban megvan, s kimutattuk, hogy ez a különbözet nem állja útját annak, hogy az osztatlan iskola megoldja föladatát. Most a második különbözettel foglalkozunk, azzal t. i., hogy az osztatlan iskolák tananyagát egészen más elrendezésben kell nyújtani, mint az osztottét; s ki fogom mutatni, hogy ha ugyanazon anyagot lehetne földolgozni az osztatlan iskolában, mint az osztottban, még akkor is szükséges volna, hogy az osztatlan iskolák számára külön tantervet készítsünk.

Mondjuk, egy községnek szüksége van egy, hat tantermet magában foglaló, új iskolaépületre. A szükséges anyag beszerzése gondot nem okoz: meglesz minden, a mi az épülethez és a fölszereléshez kell. Csak a hely dolgában van egy kis nehézség: van egy elegendő nagyságu tér, de igen zajos helyen van és drága; és van egy kisebb, egyébként pedig mindenben megfelelő tér. A község, hogy esetleg a helyen megtakaríthasson valamit, két tervet készített: egyiket a nagyobb, másikat a kisebb terre. Nem kell sofat fejtegetnünk, hogy a hat osztályú iskolaépületnek egészen más lesz a terve a nagy tere s egészen más a kis-, mondjuk a nagynál $\frac{2}{3}$ -szel kisebb terre. Hogy a többi eltéréseket ne említsem, míg a nagy tér megengedi, hogy földszintes épület tervezessék reá, addig a kicsiny csak

emeletes épület-tervet bír meg. (Hogy aztán az emeletes tornáccal tető-takarítás eszközölhető, de vastagabb falak szükségesek, azt itt csak említem, mert az előbbi tételt bizonyítja. Mondjuk: a tető-takarítás ott anyag-kevesebbet; a falvastagság pedig az alapanyag intenzívebb elszállítását.)

Ez a hasonlat szintén többé-kevésbé, arra azonban igen alkalmas, hogy rövidesen belássuk, miszerint egészen másként kell tervezni az anyagot az olyan iskolában, hol a nevelés egész céljának megvalósítására csupán egy, vagy csak két tanító áll az iskolafőntartó rendelkezésére — mint az olyan iskola számára, hol ugyanazt a célt ugyanazon idő alatt négy, öt, hat tanító végzi.

Míg az osztott iskola tanítóinak és tanulóinak osztályaonként és hetenként 15, 18, 20, 25 óra áll rendelkezésre, addig az osztatlan iskolában mind a hat osztálynak hetenként összesen 25, két tanítóval 45—50 óra jut csupán. Osztályaonként tehát a teljesen osztatlan iskola heti óraszámja átlag a közvetlen tanításra $3\frac{1}{2}$, illetőleg a felsőbb osztályoknak 5 óra; a két tanítósnál az alsóbb (I.—II.) osztályok heti órája 10—10, a felsőbbeké (III., IV., V., VI.) $6\frac{1}{4}$ óra osztályaonként.

Ez alatt az idő alatt, ha minden osztályt külön veszünk s külön tanítjuk, nem azt az anyagot, a melyet az osztott iskola dolgoztat föl, hanem meg azt sem dolgozhatja föl jól senki, a mit az osztatlan iskolák tanterv-javaslatai kívánnak. Hiszen így, ha délelőttönként jutna is egy-egy felül egy-egy osztály számára közvetlen tanítás, de hátán már csak négy osztály között lehetne megosztani a tanítási időt: két osztály mindig — váltakozva — télenül heverne a közvetlen tanítást tekintve. Pedig egy sértést bosszútlanul nem tűrő szabály azt parancsolja, hogy minden oktatási időszakban (i. i. délelőtt úgy, mint délután) közvetlen oktatásban kell részesítenünk minden osztályt.

De ha ettől eltekintünk is, tegyük csak úgy futólagosan számítást, vajjon ilyen beosztás mellett mi jutna egy év alatt egyes tárgyközvetlen tanítására? A felsőbb osztályoknak, 30 heti tanítási időt számítva egész évre (gondolom: gavalléros bőkezűség!), összesen 750 tanóra jut. Ezt, ha minden osztályra egyenlő időt szabunk, 6-felére kell osztanunk is így egy-egy osztályra egész éven át 125 tanóra jut. Ezt osszuk föl a felsőbb osztályokban négy, hanem csak 10 részre, s akkor *egy-egy tantárgyra évenként összesen 12,5, de mondjuk: 15 óra jut*. De, nehogy valaki szavakba kapaszkodván, elesarabassa az igazság rúdját, mondjuk, hogy a felsőbb osztályoknak több heti-órájuk lévén, tantárgyaonként 15 óra jut. Még akkor is, mi ez az idő arra, hogy valaki az osztott iskolák anyagát, vagy akár az osztatlan iskolák számára kijelölt minimális anyagot is elvégezze! Lehet-e ezt az időt a kikérdezésnél nyerhető idővel annyira kipótolni, hogy csak reményt is nyújtson arra ez a pótlás, hogy valami kivált-

ságos tehetségű és buzgalmu tanító abba a munkába nyugodt önérettel bele is fogjon. En ez erre a számításra építve merem mondani. Holott mindenki tudja, hogy az évi 30 hetes komoly tanítási idő és reáliáknak számítható idő szégyenletesen törpe számok az évi 750 óra mellett. Hiszen az osztott iskola felsőbb osztályainak évi 35—36 hetes tanító mellett összesen 875 tanóra-órása van; s így tantárgyaonként ennek átlag 11-ed-része: 79—80 és felül valamivel több óra jut, 15 és 80! 65 óra differenzia. Mivel és hogyan és ki tudja ezt a különbségetet helyreírni?

A ki úgy védi az „egységes” tantervnek az osztatlan iskolákban való földolgozását, hogy minden osztályt külön tanítson a tanító, az, ha csupán a fennebbi pár optimisztikus számadatra tekintünk is, nem tudja, mit beszél.

Azt mondják erre: *össze kell vonni a rokon osztályokat és időt nyernünk*. Igaz. Ha a rokon osztályokat összevonjuk, kétszer annyi idő jut egy-egy osztályra és egy-egy tantárgyra, mintha minden osztályt külön tanítunk. S ha időt, ennyi időt nyertünk, akkor már lehet beszélni az osztatlan iskolák teendőiről. (Hogy épen az előbbi számadatokat is bizonyítják, hogy még az osztályösszevonások sem teszik lehetővé az osztott iskolák teljes tananyagának értékes földolgozását, azt csak mellesleg említem; ezt az egész fejtegetést úgy vezetem, hogy az anyagkülönbséget teljesen figyelmen kívül maradjak.)

Ámde azzal, hogy egyes osztályok összevonandók, az egyes, összevont osztályok teendői is, *a tananyag is összevonandó*. Az összevonás mellett azonban az a fontosabb kérdés: miként osszuk meg az összevont osztályok összevont tananyagát úgy, hogy a fölöttről részek az összevont osztályok összes tanítási idejében oly módon következzenek egymás után, hogy az alsóbb osztályok tanulói épen úgy megtanulhassák, mint a felsőbb osztálybeliek; viszont, hogy a felsőbb osztályok növendékeinek épen úgy hozzásimuljon a tehetségeikhez és egyéniségükhöz, meg képzettségükhöz, mint az alsóbb évfolyambelieknek?

Hát uraim, ha ezt a munkát a tanítószék nyakába akarják varrni, nem jól cselekszenek. A mi fölött nagy paedagogusok évtizedeken keresztül elmélkedtek s a kérdést ha megoldották is, mindenkinek teljes meglepődésére még mindig nem bírták elintézni, azt, uraim, a fiatal, kezdő tanító nyakába varrni, vagy a munkában megtörött, kimerült agg tanító gyöngye vállaira rakni lelketlenség is, meg könnyelműség is.

Hiszen az *osztályösszevonások* is még mindig vita tárgyát képezik az intéző paedagogusok között is! A 76. évi püspökkari elaborátum az 1—2, 3—4 és 5—6 osztályokat ajánlja egybefoglalni; ezt valószínűtlennek tartotta meg a *Mócsy-Petrovácz-Schultz*-féle könyvek és a *Dreisziger*-féle beszédes értelemgyakorlat (Lakóhelyi ismeretek) vezérkönyv; ezt veszi alapul a 96-ban kath. részről készített tanterv-javaslat is. De vannak paed-

gagnusok s ezeknek *Veredy* áll az élén, kik a következő csoportosítást ajánlják: 1—2. oszt., 3. oszt., 4. oszt. és 5—6. oszt. Ez tehát nem a 3., hanem 4. csoportot ajánl 6 osztályban. És — habár én az előbbi beosztást tartom elfogadhatóbbnak — bizonyos, hogy mind a két tábor igazakat állít.

S ha vita alatt áll ez a kérdés és a tanítónak még így is nehéz a kettő közötti választás, mi történék akkor, ha — az itt nem részletezhető — anyagfelosztási nézetkülönbségek labirintusába vinnók a tanítót?

De hogyha osztályösszevonások kellenek, ezekhez tankönyvek is szükségesek! Ha nincs bázis, a mire a tankönyv-írók helyezkedjenek, mi fog történni a mi, úgy is annyi betegségben leledző tankönyvirodalmunkban? De mi lesz az iskolában?

Azt fogják erre mondani azok, a kik törik-szakad igazat akarnak maguknak, hogy «a tanítóság intelligenciája elég tisztességes fokon áll ma már; lehetséges ez alapon sok olyan, a mi azelőtt lehetetlennek látszott.» És: «Ne sérteges-sük a tanítóságot.» A ki a tanítóság igaz érdekének szenteltem egész életemet, nem egyszer kaptam ezt a vádat olyanoktól, a kik a tanítóság hiúságára azért apellálnak únos-untalan, mert a tanító nekik senki-semmi s mert a tanítóságra éppen akkoriban szükségük volt. Miért nem mondják, hogy a tanítóság maga készítse el az *egyszerűs* tantervet? Pedig — szavamra — ez volna az igazi eszményi állapot. Hanem, hogy a dolog *nehézebbik részét*, az összevont osztályok anyagának *párhuzamos-váltakozó beosztását* a tanítóság végezze, arra számítanak, arra hivatkoznak, azért némelyek színeskednek és így tovább.

Nem jó a tüzzel játszani! Vannak már intézkedéseink, melyek nem helyezkednek a való életre. S foglaljanak magukban bármily üdvös eszméket, mert nem a földön állanak, hanem a levegőben lebegnek, hatás nincs; és ha van: rossz. Ilyenek: az iskolaszék, az ismétlőiskola s legújabbban a *gazdasági ismétlőiskola*.

A míg egy és ugyanazon munkát, ugyanazon időben, ugyanazon földadattal egyik helyen egy, vagy két ember végez, míg másutt ugyanazt, ugyanoly időben és földadattal öt-hat ember végzi: annak az egy-két embernek másforma munkatervet kell adni, mint az öt-hat ember számára. *Ezért szükséges oly égetően, hogy az osztatlan iskolák külön tantervet kapjanak.*

IV.

Befejezhetném az eszme-futtatásomat; mert, a mit megfejtteni czélomul kitűztem, megfejtettem: kimutattam, hogy az osztatlan népiskolákban a tananyagot megkevesébiteni lehet is, meg kell is; ezután pedig beigazoltam, hogy még abban a lehetetlen esetben is, ha az osztatlan iskolák ugyanazon teljes anyagot dolgozhatnak föl, mint az osztott iskolák, az osztatlan iskoláknak ezt az anyagot külön kellene és külön is kell ter-

velni. De ha már ennyi időt fordítottam e kérdésre és ennyire igénybe vettem az olvasók szíves türelmét, mivel a tanítói közfölfogásra és ebből eredőleg az iskolaügy fejlődésére igen fontosnak tartom, arra a kérdésre is kiterjeszkedem: helyes-e így igen nagy horderejű kérdés fölvetésénél az érzelmekre is apellálni? Rövidesen felelek rá: nem. De mert ilyen rugók is szerepelnek ebben a világban, — hogy lehetőleg rendes mederbe terelődjék az eszméknek e téren való összemérése és tehát minden érzelmeskedés kizárására első sorban a szigorú tapasztalatra fektetett tiszta spekuláció vigye a főszerepet, — rávilágítok azokra a pontokra, melyek — az érzelmeik fölkorbácsolása vagy fölindítása révén — a vita egyes pontjait betegge teszik. Ha ezek a punktum száliensek elmúlnak, nem féltem a kérdést.

Dreiszigler Ferencz.

(Folytatása következik.)

Mikor németül tanítottunk.

— Az nem lehet, édes barátom — zúdult föl majdnem egyhangulag az egész asztal. — Nézze meg még egyszer, jól nézze meg, mert az lehetetlen.

— Már pedig itt világosan áll, hogy délelőtt magyar, délután német nyelven kell tanítani.

— Az nem lehet — vágott bele egyik. — Hogyan lehetne az itt, a hol még talán nem is hallottak német szót.

— Hogy én két óra hosszat németül beszéljek sült magyar gyerekeknek? — szólt egy ősmagyar familiából származott kolléga — abból nem eszik a német.

— De ha itt áll a rendelet — válaszoltam harmadszor is.

— Mikor semmiféle familiám száján német szó még soha ki nem jött és magam is egy jó esomó nádpálcának köszönhetem, hogy nagynehezen olvasni és írni megtanultam.

— Már pedig — szakította felbe a vitát igazgatónk — ha rendelet, hát azt teljesíteni kell; mert a német nem tréfál, könnyen állásukba kerül...

Ez alatt én egy nagyot gondoltam és így szóltam:

— Ne búsuljanak, kedves kollega urak, majd elintézzük a dolgot úgy, hogy nem lesz bajunk miatta.

— Úgy-úgy, édes fiaim, csak vigyazzanak, hogy baj ne essék. A jó Isten majd megsegíti nehéz munkájukban...

Még sok cziprabbnál-cziprabbnál rendeletet olvastam, azaz fordítottam az én kedves kollégáimnak; még sokszor föl-fölzúdult egyik-másik; de csak megnyugodtunk, mert hát először: a rendelet rendelet; másodsor: meg a mit nem hajthatunk végre, az elmarad... csak nem akasztanak föl valamennyiünket!

A mily örömmel gyülekeztünk az első konferenciára, oly nehéz szívvel, oly leverten távoztunk...

tunk onnét. Meg az a finom, jó bor sem melegített föl bennünket, a mivel jó igazgatónk konferenzia után megkínált bennünket.

— Hanem — szolt igazgatónk büszsuzás közben — a megyefőnökhöz menjenek el testületileg; mutatkozzanak be. Mert nagy ur ám az, az a megye mindenható ura. A bemutatkozás annál jobb lesz, mert, a mint mondta, szándékozik az iskolákat többször meglátogatni nemcsak azért, mert nagyon érdekli őt a népnevelés ügye, hanem főleg, mert az neki kötelességévé vari tevé.

Mentünk, természetesen elmentünk azon melegeben. Én, a német, voltam a szónok; nemet szónok, mert a főnök uram egy kukkot sem tudt meggyarul.

Szívesen fogadott bennünket, csak az nem tetszett neki, hogy azt mondtam, hogy a kollégák nem tudnak jól németül, de megtanulnak.

— Ja-ja! — válaszolt — meg kell tanulniok korrekt beszélni, mert akkor nem taníthatnak németül.

— De már mégis igaz, a mit olvastál — súgja fülembé az én szittya kollégám.

Tehát csak szorgalom; igyekezzenek a magas rendeleteknek eleget tenni, főleg iparkodjanak a délutáni német órákat gyümölcsözővé tenni — és elbeesátott bennünket.

Lehorgasztott fejjel ballagtunk hazafelé.

— Hát most már tudjuk, hogy németül kell tanítanunk. De hogyan... mikép lesz az! Hogyan adjak én abból, a mi magannak sincs! — sóhajtott egyik kollega.

— Ne búsuljatok; délután jöjjetek hozzám, ott megbeszéljük a dolgot — nyugtattam meg az aggó kollegákat.

Délután híven összejöttünk mindnyájan. Letelepedtünk szerény szobácskában; hozattunk mutyiban abból a finom S krajezaros friss kuczosból; egyik kollega meg elővette fain ibolyaszagú dohanyból készült szűz szivarjait, a minék az akkori erős felügyelet mellett sem voltunk híjával es elkezdtünk beszélgetni, tervezgetni, már a mint az olyan fiataloktól, mint mi voltunk, kitelt.

Mikor már jól belemelegedtünk a beszélgetésbe, megszolat az én szittya kollégám:

— Talán elég is lesz az ilyenfélékhol, most már essünk át a legnehezebbjén. Fejtsd meg azt a rejtvényt, hogy mikép tanítunk mi mindennap két-két órát németül, mikor a gyerek még csak német szót sem hallott és, a mi fő, mi magunk sem tudunk egy kukkot sem németül.

Kárpáti Endre.

(Folytatása következik.)

Mócsy emlékezete.*

A katolikus tanítók országos bizottsága legutóbbi tanácsülésén kegyeletesen emlékezett meg nemrég elhunyt nagyunkról, Mócsy Antaltól, Dreisziger Ferencz, a kalocsai érseki tanítóképző-intézet tanára.

* A kath. tanügyi tanács f. hó 13-án tartott ülésében előadta Dreisziger Ferencz.

mondott ez alkalomból igen meglehangtú, szép es emelkedett szellemű és igen mély és nagy hatást keltett emlékbeszédet. E beszédet a maga egészében ime itt közöljük.

Mélyen tisztelt orsz. kath. tanügyi tanács!

Ily szép föladat előtt nem állottam még ez életben: Mócsy Antalt, az igazi, Krisztus szíve szerinti való tanítót kell méltanom. De szomorúbb kötelességet is alig teljesítettem még életemben ennél. Sir, zokog a lelkem, ha rá gondolok, hogy nincs többé. Nincs, a kire oly egetően szükségünk volt édes mindnyájunknak; nincs, a kit a mi szent ügyünk sobasem nélkülözhetett; nincs, a ki fényes meteorként tűnt föl a nagy keresztény társadalmi és nemzeti harcok felhős világában és hogy most, oly hirtelen, letűnt, könyöz utána a szemünk, mint rendszeren, mikor valami ragyogó fénybe néztünk. De bölcs az Úr, ki az emberek és a nemzetek sorsát intézi. Ő ragadta ki közülünk akkor, mikor az ő kedves szolgálja legszebb fényében tündökölt, hogy annál jobban fájjon e nagy ember elvesztése. Hogy sirassuk; hogy keseregjünk fölhaltolt sírja fölött; hogy keressük, kutassuk és — találjuk meg őt abban, a mi nem mulandó, a mi örök. Hogy ehhez szívünkkel, lelkünkkel, akaratunkkal ragaszkodjunk. Vessük le róla a földi salakot; álljon előttünk az ő lelkének tiszta nagysága... legyen példaképünk.

A ki közöttünk él, sokban hasonlít hozzánk; s így a nagyot meglátni benne nehéz. Elvitte hát tőlünk az Isten, hogy távol esvén, lelki szemünkkel tisztábban láthassuk őt. Mert példákra van szükségünk. És a kit életében oly magasztos szolgálatokra rendelt az Alkotó, holta után példájával még nagyobb szolgálattal tegyen; hogy azok is, kik életében nem tanulhattak tőle, holta után követhessék az ő példáját. Jóbot gyönyölközték, megszólták, sőt gyalázták többen kortársai közül; mi azonban csak okulunk az ő példájából.

Szegény, jó, öreg Mócsy! Mily benső örömmel, sőt diadalérzettel dícsékedett el, hogy legutolsó nagy munkája, az *Ötödik Olvasókönyve* számára József kir. főherczeg példás életű fiának, a tragikus sorsú László főherczegnek jellemrajzát az ifjúság épülésére megírhatta. Látni fogják — mondotta csillogó szemekkel — hogy a példás keresztény élet nemcsak a régi idők kiváltsága. Látni fogják, hogy ma is élnék tiszteletreméltó módon keresztény emberek; hogy a nagy úrnak, a nagy ur ifjúnak is, hogy tökéletes életet élhessen, tiszta kereszténynek, előhitű vallásos embernek kell lennie. Az antik eszményképek kitünően nevelnek; de ha a modern életből vehetünk elő eszményi példákat, jobb, mert érzik rajtuk az élet üdősége. Dehogyan gondolta ő akkor, hogy én ő benne láttam e mondásának élő, kézzelfogható bizonyítékát.

És én — bár szomorú a lelkem elmulása miatt — boldog vagyok, hogy az őt oly sok tökéletességgel fölékesített Ursten csekélységemet rendelte ki, hogy a magyar katolikus tanítószög e modern eszményképét — az idő rövidsége következtében bármily tökéletlenül is — az ország kath. népoktatásügyének e fontos pontjáról én mutathassam be.

Ha az isteni bölcs rendelkezésbe keresztényi módon belé kell is nyugodnom, emberi gyarlóságom könyvet hullat a nagy veszteség fölött. Mert tudom, ki volt Mócsy a kath. tanügynek; mert tudom, ki volt Mócsy a modern társadalom keresztény szellemét fölújító küzdelmek közepette.

Tudom, ki volt ő már kezdő tanító korában. Mesterének, Bárány Ignácznak szelleme a hatvanas évek

kezdeten Horgoson működő fiatal tanító lelkében már rügyeit mutatja. Tudománykedvelő és az iskola ügyét szívén hordozó, jólelkű és tudós plébanosának szép könyvtára kipattantotta a — most látjuk, mily drága és nemes — gyümölcsök duzzadó rügyeit s a lángoló lelkesedés tüze pompázó virággá érlelte. És a virág hamar gyümölcsözött. Ekkortájt jelent meg nagy föltűnést keltett és nagy paedagogiai és theologiai tanulmányokra való dolgozata: *Ki a tanító igazi eszményképe?* S oda állítja eszményül Jézust. Ugyanez időre esik másik nagyszabású politikai dolgozata: *A pápa világi hatalma*. Hogy milyen hatást keltettek e munkálatok azon időben, csak egy példát hozok föl. *Haas* püspök nyílt levelet írt Mócsyhoz és a felső vidéken szervezett három igazgatótanítóság közül egyet följavallott neki. Ő azonban — s ez jellemző — nem fogadta el e fölbírást.

Hasonlóképen kitért a későbbi állami szolgálatokra való igen kecsesítő ajánlatok elől is. Mert *csak* katolikus akart lenni.

A hatvanas évek közepén a füzamenti Adára pályázó fiatal s már is hírneves tanító ellen egyik agyafúrt ellenfele Mócsy nagy tudásával, szelidségével, szerénységével, alázatosságával és más emberi és tanítói erényeivel ijesztgeti a gyöngébb és könnyvívő választókat. Mócsy azonban győzött. S Ada városá ma is hálával gondol azokra, kik e Mefisztói fogásoknak föl nem ültek; ma is büszke, hogy Mócsy egy ideig az övék is lehetett.

És a mikor az európai híri új főpásztor, *Haynald*, a hatvanas évek végén új egyházmegyéjét megismérendő, Adán is megfordult, a város közönsége, hogy az új főpap előtt a város öröme és boldogsága méltóképen tolmácsoltassék, az óriási meretű faklyásmenet díszszónokául az ifjú tanítót, Mócsyt bízta meg. S hogy miként oldotta meg e reá bízott feladatot, mutatja az, hogy a szónoklat külső és belső érteke magát Haynaldot is annyira meglepte, hogy rögtön a szónok után tudakozódott. Mócsyt maga elé hívatta. S mert arról is tudomást szerzett, hogy épen olyan ember és tanító, mint a milyen szónok, az akkor épen üresedésben lévő kálcsai tanítóképzőintézeti paedagogiai tanszékkel kínálta meg. De Mócsy szerénysége és alázatossága e kitérítés elől kitért. Csak a midőn az elhatározásához szilárdul megalkodó főpásztor élet- és jellemrajzi adatokat kért, kapott az ifjú szónoktól igen jó választ.

Főpásztori archívum Mócsy önélet- és jellemrajzával érdekesebb aktát nehezen őriz. Sorra szedte Mócsy mindazokat a kellekéket, melyekkel egy oly tanszék méltó betöltésére hivatott tanférfiúnak ékeskednie kell; kifejtette, mi következik abból, ha az illető tanárban a felsorolt tulajdonságokból csak egy-kettő hiányzik is; s azután egyenként kimutatva, hogy ő ily erényekben, tulajdonságokban épen nem gazdag, ismét kitért a megtiszteltetés elől. Kitért: bolott az ő helyzetében millió ember közül millió kapva kapott volna az ilyen meghíváson, még ha nem lett volna is akkora jogosultsága erre, mint Mócsynak. Ugyanis előkelő családból nősülvén, állását a nő családja egy kissé csekélynek tartotta s ő ezt sokszorosán tudta és érezte. Szerénysége, alázatossága és lemondása győzedelmeskedtek ambíciója és fájdalomai fölött. De hát a nagy szerénység — szerénysére — a zseni élelátásának tekintete alatt szépen megmutatta a való érdemet. Haynald kinevezte őt. S hogy mekkora igaza volt, ma tudjuk.

Ezt a nagy szerénységet és alázatosságot, ezt a nagy akaraterőt és lemondást vitte ő a tanítóképzőbe.

Nagy tudása már akkor is országos híri volt. A real tantárgyak tanításának szükségességét, célját, anyagát és ez anyag elrendezését a Lonkay Tanodai Lapok című organumában akkor már évek óta fejtegette. S reál-oktatásunk ma azon az alapokon nyugszik, a melyeket ő akkor helyeseknek mondott. Tehát akkor, a mikor a mai népoktatás valóságos célja felől a többi hazai paedagogusok csak a derengő sejtelmek homályában révedeztek, az egyszerű adai néptanító tisztában volt: látta, hogy a helyesen értelmezett népiskola a nemzetnek igen fontos tényezője, mert minden iskola egy-egy keresztény szociálpolitikai fontos tényező. Ez a fölfogása egyszerűsind esiraja az ő későbbi politikai fejlődésének.

Nagy tudása mellett még nagyobb volt szeretete. Ez mutatta meg, hogy ő igazi keresztény tanító. Minden egyes gyermekben ő nemcsak a család féltett drága gyöngyét látta, nemcsak a nemzet és az egyház egyik leendő tagját nézte, a mi már így is elég magas fölfogás, hanem az örök boldogságra hivatott, isteni eredetű lelket. És tudta és érezte, hogy a mit ezeknek tesz, Krisztusnak teszi. Felelősségérzete akkora volt, mint azé a tanítóé lehet, a ki minden egyes tanítványa sorsával a saját lelke üdvösségét köti össze.

Krisztus volt az ő példaképe. Követte is Őt bölcseségben, szeretetben, szerénységben és szelidségben.

Ezt a magas fölfogást, ezt a lángoló lelkiületet vitte ő magával a tanítóképzés tanszékébe. S a kik az ő működését magasabb szempontokból bírálták, a kik a kicsiny dolgokat a nagyoktól elválasztani képesek valának; a kik látták és igaz szakértelemmel és szeretettel figyelték az ő működését, ma is mondják — de hisz a kezei alól kikerült tanítók százainak becsületes és érdemes serege, a mely holta után emléket akar állíttatni nagynevű vezetőjének, mindennél hangosabban hirdeti — hogy Mócsy ideálja a tanítóképzőnek, mint a hogy ideálja a keresztény tanítónak.

Az ő nagy esze, lángoló szíve, törhetetlen akarata és szinte hősiesség szerete minden szaván, minden tétlen, minden alkotásán világító napként ragyog. S mindezeket átöleli, urálja az ő élő hite, törhetetlen, csodálatosan magas szárnyalású és mélyen járó vallásossága. Nem tudott ő másként gondolkodni, mint az Evangelium szerint. Ez a szellem volt az ő mindennapi kenyere. Mint a hogy a festő a festészet titkaiban otthonos és a közönséges érintkezésben is csak az ő festészetét viszi egész lényében a főszerepet; mint a szobrásznak az ő foglalkozása, a bírónak az igazságszolgáltatás az ő gondolkozásának, beszédének, cselekedetének a főleme; úgy volt Mócsy az Evangeliummal. Az Evangelium szerint gondolkozott, beszélt, cselekedett; mindent az Evangelium tanítása szerint vizsgált, magyarázott és fejlesztett. Az ő tanításának a szelleme, az alapja, a kezdete és a vége, az éltető levegője az Evangelium volt. Ezt a szellemet ápolta a népiskolában; ezt a szellemet virágoztatta a tanítóképzőben; és minden törekvése arra irányult, hogy ez a szellem legyen uralkodó a leendő tanítóknak. És ha a dolgok fejlődése csak rajta állt volna, ma Magyarországon legalább ezer iskolával többen a tiszta evangéliumi szellem az alapja a modern és az örök életrevaló előkészítés munkájának.

Mikor szegény, halálnak vált nagy tanítót a klinika betegszobájában meglátogattam, azzal fogadott és azzal bocsátott el: «Vigyázzon, ne dolgozza magát

agyon. En annak vagyok az áldozata. Igen. Neki sohasem volt ideje. Mindenütt ott volt s mindent elvégzett. Az ő munkálkodása, munkaeje bántalatos. Éjt nappalá tenni neki közönséges idolog. Tanítókorában iskolája a munka temploma volt. De az élet minden leendőmél ő a hajtókerek. Eszméket ad, agitál, híreket toboroz, vezetői okot. S mikor a gyümölcs megerőlt, újabb eszméket ad s viszi tovább a végtelenig. És tanár és igazgató korában? A mennyivel tagult ismeretkora, a mennyivel emelkedett a teendők tere, annyival fokozódott a munkakedve és nagybodult a munkaeje. És mint paedagogus mindent a nép nevelése érdekében állónak ismert: azért minden tette előzésére magát kötelezettnek tartotta. A kötelességérzet és a munkakedv prototípusa Mócsy.

De az idealizmusa is. Embert idealjának önzetlenül szolgáló állapotában még nem láttam. Nem hogy hasznokat nem keresett fáradozásaiért, hanem igen sokat áldozott, sőt föláldozott eszméiért. Anyagi zilált viszonyai egy jórésben szintén ennek tudhatók be.

Ebben meg volt győződve — a mit ma mint nagy föbedezést hirdetnek a gazdasági ismétlőiskolák partfogó — hogy az iskola nagyon sokat tehet a nép gazdasági jobb letének előmozdítására, ha az okszerű gazdálkodást a nép vérebe viszi. Ezért szigorúan keresztülítte a tanítójelöltek gazdasági oktatását. S erre gyakorlóterül az intézet kertje helyett a saját kertet vette. Mindenki tudta és látta, sőt Haynald figyelmeztette is őt az anyagi következményekre: ő azonban hajthatatlan maradt idealja szolgálatában, nem törődve azzal a sok-sok száz forinttal, mit ráfizetett. De nem törődött a rosszakarúakkal sem, melyek mellette anyagi hasznok hajhászásával és az intézet újak e célra való megroboltatásával vádolta. Szegény magyar Pestalozzi!

A személynél teljesen elenyészett a saját szemében, ha az oktatás ügyéről volt a szó. Ideált önfeláldozásban kevés ember szolgált, mint ő. A kiket annyira szeretett, a leendő tanítókat, a viszonzószereletükről igen sokszor lemondott — és pedig öntudattal, ha az ügy — az ő ítélete szerint — úgy kívánta. Tudta, látta önmagában, mily tulajdonságok kellenek az igazi keresztény tanítónak; ezeket a tulajdonságokat akarta ő növendékeibe is átszámaztatni. És a milyen szigorú volt az erények tekintetében önmagával szemben, hasonló szigorúsággal járt el az ifjúsággal. És az ily dolgokban hajthatatlan, hajszalig következetes és a bűnökkel szemben engesztelhetetlen volt. Nem egyszer mondotta: «Tudom, hogy nem vagyok népszerű tanár, igazgató. Tudom, hogy növendékeim közül többen kesőbb is ifjúi észszel ítélnék meg. Nem tehetek róla. De az ügy, a nép nevelésének az ügye nem azt nezi, milyen népszerű a tanár, hanem, hogy miképen felelnek meg a tanítók hivatásuknak. Jobban szeretném, ha belátnak irántuk érzett nagy szeretetemet azok is, a kik szigorúságomat nem felelik; de lemondok erről, ha az ügy úgy kívánja». Hlyenre csak olyan szent idealizmus képes, mint a milyen Mócsy idealizmusa volt.

Idealista; de mint tanító, tanár, praktikus. Meg kell nézünk, a mit irodalmi téren alkotott, hogy, a kik növendékei nem lehettünk, ez úton ismerjük föl e nagy tulajdonságát.

1873-ban érseke külföldi tanügyi tanulmányútra küldi. Erről hazatérvén, hosszú és súlyos betegségbe esik. Fölelőlvén, lábadozó korában egy hatalmas jelentést ír főpásztorának. E jelentés oly epochális, oly annyira idealis és praktikus, hogy főpásztor 1875-ben «Nepnevelési Tanulmányok» ezimen kiadta.

Hogy ki volt Mócsy, mint tanterfű, hogy mily nagy társadalom-átalakító erőt ismert ő föl az iskolában és az átalakító hatásokat hogyan tudta kinyomozni a társadalmi jelenségekből, hogyan szét tudta választani az iskola gyümölesét a társadalom nevelő hatásaitól, azt csak az tudja igazán, a ki e könyvet ennek az akkor még fiatal paedagogusnak áttanulmányozta.

Ebből az útból hozta magával a hazai egy- és kéttanitos (osztatlan) iskolák problémájának a megoldását. A freisingeni tanítóképző nyolczosztályú gyakorlóiskolájában látta, hogy a tanító-időtakarítás és munkakönyvítés szempontjából — a rokon osztályokat egybefoglalva tanítja. Ezt az eszmét már megtestesítve látjuk a kath. népiskolák 1876. évi püspök-kari elaboratumának általános óraterveiben, melyek az ő önálló alkotásai.

És az 1886-ban Petrovácz és Schultz társaságában szerkesztett osztatlan iskolák Olvasó- és Tankönyvek négy köteté teljesen realizálja és a magyar viszonyokhoz alkalmazza az általa *párhuzamos, váltakozó tanmenetnek* nevezett beosztást. Ezek a könyvek új csapásra vezeték a hazai falusi iskolák fejlődését és a cél eléréséhez közelebb juttatják. Népoktatás-ügyünk egy nagy sebét győgyítja be ezzel.

Ebben valósítja ő meg igazán a hatvanas években hirdetett eszméit. Ebben mutatja meg, hogyan kell a keresztény embert praktikus honpolgárrá nevelni. A mit mint tanítóképző tanár növendékeinek tanácsol, azt itt megvalósítván, lehetővé teszi tanácsainak okos követését. E könyvek *gazdaságtani és egészség-tani* szükséges ismeretekben gazdagok. S bárki bármint alkosson ezentúl e téren, Mócsy e munkálatait figyelmen kívül nem hagyhatja. Ennek a munkának a hatása teremti meg a buzgolkodást a népiszkolai egészség-tani oktatás érdekében; és — nyomon-nyomonra ki tudnám mutatni, hogyan fejlődött ki tíz év alatt az ő megvalósított eszméi révén a mai gazdasági ismétlőiskolák kérdése és az e téren végzendő intenzívebb oktatás fontosságának a fölismerése. Mikor ezekre figyelmeztettem és méltatlankodtam, hogy ötlet e fejlődésben teljesen agyonhallgatják, mosolygott. «De-hogy bánom, hogy elhallgatnak. Azt sem bánám, ha e téren való munkálkodásomat letagadnák. Annak azonban örülök, hogy eszmém — még ha kissé torz alakban is — terjednek és a nép javára valoknak ismertetnek el. Tudja, kathólikus vagyok, hát nem jó ezéger a nevem.»

Hogy mennyire gyakorlati paedagogus Mócsy, fönyesen tanuskodnak erről a Steinberger és Petrováczczal szerkesztett ABC-je és az osztott iskolák számára Petrovácz és Walter társaságában szerkesztett Olvasó-könyvei. E könyvekben igazán összeköti az iskolát az élettel. «Nagy baj az, hogy iskoláink a társadalom mai kérdéséhez nem mennek hozzányulni — mondotta e könyvről folytatott eszmecsere közben. — Azért vettem föl annyit a jelen társadalmi kérdésekből, hogy ha felüő a tanuló, legyen tájékozottsága e kérdésekben s ne álljon tanácsalannul.» Kicsiny kérdésnek látszik e dolog az első pillanatra. En pedig azt mondom, ennél fontosabb lépést e században nem tett előre a népoktatás. Majd a következmények beigazolják.

S hogy nem ötlet, nem új, véletlenül talált gyöngyszeme ez Mócsy szellemének, egy másik irányú, habár paedagogiájával összhangzatos, hiszen abból fejlődött, irodalmi ténykedése bizonyítja. Tanársága első évtizedében lapot indít, a *Kalocsai Néplap*-ot. Mint képzőtanár, magasabb szempontokból kellvén foglalkoznia

a nevelésügyvel, a népboldogítás lángja-láza még inkább uralja nagy szellemét, keresztény szívét. De látja, ismeri azokat az akadályokat is, amelyek a népiskola czéljainak útját állják. Nem bírja kivárni, míg az akadályok eltűnnek, nem győzi türellemmel bevárni a jövőt: a jelent akarja átalakítani, hogy a jövő munkásainak törekvéseit könnyebbé tegye. Pestalozzi, hasonló czélból, iskolamesterrel lesz; Mócsy, hasonló czélból, iskolamesterből hírlapíró és politikus lesz. S tekintve a korukat, mindkettőnek igazat kell adnunk.

A ki a Kalocsai Néplap két évtizednél hosszabbra terjedő évfolyamait gonddal áttanulmányozza, a népboldogító, praktikus eszmeik csodás sokaságát gyűjthetné össze. Ebben leli magyarázatát az a sokakat meglepő körülmény, hogy mikor Mócsy az országgyűlés küszöbét átlépte, kész és igen képzett politikus volt. Csodás higgadsága, erős önérzete és öntudata, bámulatos szónoki képessége, nagy lelkiismeretessége egy esapásra komoly törvényhozóvá emelték. Ő volt a Ház egyik legpontosabb tagja. Főszólamai, még ha népszerűtlen pártállása következtében gúnyval illettek is elejéit, komolyan számba vették. Mindig tengerenyi mandanulója volt. És a mit írt, a mit mondott, gondolatterhes, nemes eszméitől át-megáthatott dolog volt, mit egytornán élvezett a művelt elme és megértett a művelten.

Rendezés alatt levő magánlevelezéséből tűnik ki az ő e téren való vaskövetkezetessége, de egyszerűsége, politikai okosságai is. Még Haynald érseknak az 1888-i választások előtt tesz egy fölterjesztést, melyben egy keresztény alapra fektetendő és a nép javát munkálni hivatott politikai párt létjogosultságát és szükségességét sürgeti és bizonyítja. S csak természetesen, hogy — mikor az ő meggyőződését megvalósulni látja — előljárja még apolt eszméi megvalósításának szent láza és a tanári katedrát a törvényhozók padjával eszereli föl.

De tanárságától elszakadni nem tud, nem bír. S habár teljes fizetésével és személyi pótlékaival együtt vett teljes javadalmazásával nyugdíjba mehetne, nem megy; hanem kegyes szívű főpásztortól rendelkezési állományba való helyzetetését kéri. És *Császka György*, a politikailag annyira körültekintő és a bekeért annyi áldozatot hozó főpásztor meghallgatja kérését, teljesíti kívánságát, miután e jeles tanterfű az egyház körül szerzett érdemeimél fogva megérdemlette, hogy óhaja teljesíthessék.

Politikájának alapeszméje, a mit egyik nagyszabású országgyűlési beszédében hangzottatott: *«Terjünk vissza a kereszténységhez!»* Ezért sürgette a vallásos iskolák visszaállítását a hitközömbös vagy felekezeten szemlélt iskolák helyett. Keresztény volt közgazdasági politikája, melynek megtestesített eredménye a gabonauzsora ellen hozott törvény. Üldözte a plutokracziát és védelmezte a kis-embert. A köztisztviselőknek az irodalomban, a színpadon való megőrzésére indított eredményes akciója elárulta benne a praktikus nevelő-törvényhozó és mindenkor dicsősége leszen. Mily keresztényi megadással írta az ezért ért gúnyt és gyalázatot. *«Természetes, hogy zajognak a pokol fajzatai. De jó, hogy főlésziszszentek. Attól féltem, hogy érzékellenek lesznek.»* S hogy nem máról holnapra élő, Tiszavirág életi eszméket vit e téren a törvényhozók termébe, mutatja az a megemlékezés, mely egy — a Mócsy politikai irányzatával homlokegyenest küzdő szépirodalmi szellemes — folyóirat hasábjain látott napvilágot. Befejező sorai e közleménynek a következők: *«Az öreg Mócsy Antal politikai meggyőződése nem tetszett sokaknak.*

De a mozgalom, a melyet megindított, áldást hozó. És nagyon kívánatos volna, ha akadnának erősebbek, erősebb orvosok, akik fölvegyék a harcot az orvosi könyvekben nem található betegség (a lederség következményei) ellen, a melynek mégis annyi, annyi sok áldozata van».

Nem merem tovább untatni a hallgatóságot e nagy szellem magasztos tulajdonságainak e gyöngye vázlatával, de lehetetlen, hogy egy-két vonást meg föl ne említsék. S mert ezt már előbb, a Kalocsa-vidéki R. K. Tanítóegylet ez évi közgyűlésén ezen egyfel díszelnöke *Mayer Béla* püspök, főtanfelügyelő a töle megszokott szabatosággal és oratori eloquentiájának nagy tökéletességével, megette, azt hiszem, csak a mi nagyunknak teszszek szolgálatot, ha az ő antik jellemnek e klasszikus képét hűen, szószertint terjesztem a m. t. hallgatóság elé. Mayer püspök úr tanartarsa, hosszú időn át főtanfelügyelője volt Mócsynak s ő a következőképen jellemzi:

Ha meggondolom, Uraim! hogy eza a mi kath. tanügyünk mennyire szükölködik alkalmasok erők, szószólók és pártfogók hiányában; ha meggondolom, hogy kora sirba szállni kényszerült egyik behivatottabb munkatársra, ki még élni, dolgozni és küzdeni szeretett volna, képes is lett volna még hosszú időn át; akkor én az isteni Gondviselésnek egészen sajátos működésébe vetett erős hitemben keresek megnyugvást és vigasztalást, jól tudván: hogy mi mindannyian, bármily rendben legyünk, bármily munkakörnek élén álljunk is, mi csak eszközök vagyunk az isteni Gondviselés kifürkészhetetlen örök vezeteinek szolgálatában; s ha véges eszünkkel intézkedéseink okait be sem látjuk, kénytelenek vagyunk mégis az ő bölcsességének imadására leborulni, mint a mely nem szorult nagy alkotásaiban az emberek fényes tehetségeinek közreműködésére, hanem egyedül csak jóakarataknak és hűségüknek aláztatott szolgálatát veszi igénybe.

E keresztény hitemben és meggyőződésben senki sem erősített meg annyira, mint boldogult tagtársunknak példányzerű keresztény katolikus élete és halála. Kiváló szellemi tehetségei s készütsége tisztelőtet parancsoltak; még szebb keresztény erényei egyenesen szeretetere kényszerítették meg ellenlábasaikat is. Ritkán láttam ferfit, kiből ész és szív oly nyugodt ellensúlyban állottak, mint meghaldogult tagtársunkban. De semmit sem bántam benne annyira, mint érzelmvilágának azt a szigorú fegyelmezettéget és igazi szívjóságot, mely nem engedte meg, hogy még jogosult elkésereidtségében is és sürin tapasztalt háládatlanságok fölöttü méltó fölháborodásában elleneiről valaha csak egy rossz szót is mondjon; sőt akárhányszor épen ő volt az, ki a kétségtelenül rosszindulatú támadásoknak és rágalmozásoknak méltatlankodásait maga szeretetteljesen mentegem és jora magyarázni igyekezett.

Mert önmaga minden ízében jó volt, nem volt képes másról sem rosszat föltenni. A jónak és az igaznak aligha volt nálánál erősebb meggyőződésű szószólója, mondhatnám bajnoka. Mennyire tudott szenvedélyein uralkodni, szellemi harczaiban leginkább tanusította. Midőn mást hasonló körülmények között a küzdelem hevében szenvedélyei legalább is némileg elragadnak s nem egyszer a gúnynak jogosult fegyverét szoritják a kezébe; ő még akkor is megőrizte teljes higgadságát, nyugodt tárgyilagosságát; sohasem személyeskedett, sohasem támadott, ritkán védekezett s mindig csak oktatott, tanított, fölvilágosított, értelemileg meggyőzni igyekezett.

Nagyobb, de egyben kedvesebb idealistát én sohasem láttam. Idealizmusának egyik legrokonszenvesebb vonása volt az ő nagy optimizmusa. Eszményiességek világában a esüggedésnek, az aggodásnak nem volt helyük; a hól más tan már kétségekbe is esett volna, ott ő még mindig a boldogító reménység rózsás szemüvegén keresztül nézte a világot.

Egyesbül felütelhetőség ritkán párosult oly nagy hittel és bizalommal, mint a miénk az ő lelkületének fejlődésével képeztek. Ez az erős hit és tántorítatlanság bizalma nála nemcsak vérfarkában gyökerezett, hanem emellett keresztény, katolikus eszjárásából is táplakozott. Nem láttam még egyházi férfiban sem oly nagy hitet, oly esüggedetlen reménykedést, mint ezen világi férfiban, kinek tan egy ényve sem tudókolt oly igaz fényben, mint kétségelényül katolikus gondolkozásmódja és katolikus születte. Az ő mélyeszes mély katolikus meggyőződése és soklaeros hite és igazán keresztény vallásossága a hit és erköcstani dolgokban egészen megapó, hogy ne mondjam, esodálatos ismeretekkel és táplakozott-aggal párosult. Rola ki theológiát sohasem tanolt, vagy legalább is azt behatóság tanulmányozásának tárgyává nem tette, mondta katolikus társadalmunk egyik legtekintélyesebb föttri alakja, hogy: Mócsy a katolikus hit övi dolgaiban és legkenyesebb természetvadás kérdéseiben oly korrekt katolikus fölköcstani tanúsított, hogy szavai után biztosabban reböket ölarni, mint akár a magas állású egyházi fönek nyilvánkozatait.

Ez az erős katolikus hit adta meg neki azt az erőt, hogy őt oly sok munkára képesítette, a mennyi haragzemberi életnek is becsületére vált volna. Dolgozott csak dolgozni — ez volt az ő eleme és öröme. Nem tudom, érezte-e valaha is fáradtságot magában, de azt tudom, hogy pihenni őt sohasem láttam; oly számos körökben, oly sok irányban tevékenyestelenkacodvets mindenütt oly nagy mértékben, mintha csak az az egy foglalkozás képezte volna élethivatásának egész föladatát. Nála ész és szív, tudás és ösög, test és lélek versenyre keltek munkaködési szütközésnek kötelegetésre. S hábár egymástól nagyon elütö s néha mintegy ellenközni látszó munkakörökben is foglalkozott, mindenütt és mindenben nemcsak tökéletes, hanem becsületes munkát is végzett.

Az ő nagy tulajdonságai biztosítottak számára a nagy összes tanügyi faktorok igaz becsületesét. Így jutott ő a Tanítóképző Tanárok Orsz. Egyesületének alelököi székébe. Ez tette őt a kalocsai tanítóképzőintézet és népiskolák igazgatójává. Ezek az érdemek szerezték meg neki a szentséges Atya kegyeit és a szent Gergely-rend lovagkeresztjét. Így lett ő városának helyi és megyei képviselője és minden jöirányú intézményének vezetője vagy munkaezeje. Ez hatotta át Kalocsai városának képviselőtestületét, hogy tanítványai kezébül a Mócsy-émlék létesítését átvényen, e térien tisztelteméltö buzgóságot fejtsen ki. S ezek az érdemei adták a kegyeletes gondolatot a városnak, hogy korán ölhunyt nagyjáról egy, a tanítóképzőintézetéhez vezető utczát elnevezzen.

Es mily nagy volt ő betegségében is!

Hosszú és súlyos betegségét igazán keresztény megadással viselte. Sohasem zöglödött. Tudta, hogy közel a halála. Csak azt sajnálta, hogy sok eszméje vele a sírhoz száll. Ezt mi is sajnálhatjuk.

Egy ízben azonban, épen itt Budapesten, 1899 telén könyekje fakadt és hosszán, zokogva sirt. Olyan csapások zúdultak becsületes apai és férfiu, keresztény szivére, a melyekből a legkisebb elegendö lett

volna egy gyöngébb léleknek arra, hogy pörbe szálljon az Istennel. O azonban Jobbként türt. «Beteg vagyok már. Nem bírom ki könyek nélkül. Pedig regóta érzem, látom és tudom, hogy az az ügy, melyért egész életemen át küzdöttem, mert tudom, hogy az egyedül igaz és helyes — ilyen körülmények között könnyen hajótörést szenvedhet.» Tehát ezért sirt, az ügyet, ideálját siratta! Pedig, ha elmondanám, miröl fölt a szó közöttünk, nines apa, nines férj, nines becsületes férfi, kít az ő nagy csapásai könyre ne fakasztanának.

Bizony, szenvedés volt ennek a modern apostolnak az egész élete. Rola egész jogosultán mondható, hogy az apostolok nem fekücsnek rózsás párnákon. «Köszönöm az Istennek, hogy itt büntet hibáimért, büneimért. Nagyon kegyes irántam, hogy itt büntet. Jól mondta szent Agoston, hogy az Isten igazsága az, hogy az igazak itt a földön szenvednek, a gonoszok pedig egyes jöteleményük fejében boldogulnak. Nagyon igazságos az Isten!» Ezek voltak majdnem legutolsó szavai, melyeket utolsó találkozásunkkor hozzám intezett. Én pedig azzal a gondolattal váltam meg tőle, hogy boldog az olyan ember, ki annyi joggal elmondhatja magáról, mint ő: «Példát adtam nektek, hogy ti is hasonlóképen cselekedjétek».

Megvölök emlékedtöl, példás tanító, jó keresztény, dicsö mesterem, ki elmondhattad magadról az utolsó órákban: «Jö harezot harezoltam, a futást elvégzetem, a hitet megtartottam; végezetre eltéttett nekem az igazság koronája, melyet megad nekem ama napon az Úr, az igaz bíró». (II. Tim. IV. 7.)

Eltávoztál, de szellemed közöttünk marad! Míg a paedagögziában Krisztus lesz az alap, a társadalomban Krisztus lesz az eszmény. Mócsy neve addig el nem múló tiszteltemben öl minden jó lélekben.

Ügy legyen!

EGYESÜLETI ÉLET.

Tanítógyüles A «Mező-Kövesd-Harsány tankerületi róm. kath. tanítói kör» t. hó 15-én a magyar kereszténység kilencszázados évtordulója alkalmából diszkögyülest tartott Mező-Kövesden, mely alkalommal az egyesült két tankerületből úgy a papság, mint a tanítóság teljes számmal volt képviselve: a vendégekkel együtt mintegy 100-an. A gyüles előtt fötisz. Klampaczky Alajos esperes-plébános, aranyisés áldozár szentmisét czelebrált «Te Deum»-mal, a mely alatt a tanítók hatalmas énekára, a többi énekek között följajlásra föt. Répássy János ismert egyházi költönknek, a «Hárfahangok» szerzőjének e fönyes alkalomra irt és ugyancsak általa megzenésített «Ének a Pápáért» címü magaszárnyalásü himnuszát is előadta. Mise után nyomban kezdetét vette a diszkögyüles, melyet föt. Kulcsár János szomolyai esperes-plébános egyleti társ-ölnök igen szép és tanulságos beszéddel nyitott meg. A többi között adatokkal, példákkal illusztrálva fejtegette, hogy mi volt az emberiség a golgotai keresztet megelőző századokban és mivé tette a kereszt. Nézzük — mondja — Memphis, Athent, Rómát, az ö-kori tudományosság e göczpontjait: mi tanítanak azon kérdésekröl, melyek az emberre legfontosabbak. — A világ öröktöl fogva létezik-e, avagy teremtve van? Ki teremtette? A természet alkotója testi vagy szellemi lény-e? Örök, szabad, független-e? Egyetlen, avagy többen vannak? — Mindezen kérdésekre ninesen felelet. — Mi a jó, mi a rossz? Van-e eszközünk a rossz ellen s ha van, mi az? Hogyan kell alkalmaznunk? — Ezekre ninesen felelet. — Mi az ember? Van-e lelke? Minö természetü e lélek: tűz, lehellet, légnemü anyag? Szabad vagy a vak sorstöl függ-e? Megszünik-e a testtel avagy fönmarad a test elenyé-

szépe után is? Ha fönmarad, mi lesz a sorsa? — Mindezen és más kérdésekre mély hallgatás, legfőkébb letova hebegés a válasz. Csak a kereszt isteni ragyogása hirtelt világosságot azokra. — Ez a kereszt, ez a mindenbe világitó kereszt alakította át Európát és kezdte meg átalakító, nemzetformáló munkáját hazánkban is — azonnal, hogy a magyar nemzetet a pogányság árnyékából éltető, termékenyítő tanának világosságába vezette. — Majd áttér a keresztordelőkre: ezek, egyúton, ott a budapesti egyetemen első pillanatra így látszik, mintha nem is sejténék, hogy micsoda helyet foglal el a kereszt az emberiség történetében. De ismerik ok a kereszt jelentőségét, tudnak legalább is annyit, hogy az a kereszt kárhoztatója minden anyagvilágunknak: elmentmondanak tehát azon jelnak, mint régen megmondta az ősz Simeon — s vak gyűlöletükben kiáltozák Voltaire-ról: «tiporjátok el...!» — Voltaire mint Julián eltiportott. A kereszt áll és alni fog. «Siat Crux, dum volouit orbis.» Isten akarja így s ez ellen az emberi gyűlölet mit tehet? — Mondjon bármit a nemtelen ráfogás, egy keresztény katolikus módon, érző és gondolkodó ember megadja mindenkor Istennek, a mi az istené, a hazának, a mi a hazáé, a királynak, a mi a királyé. Isten, haza, király, a kath. magyar ember e hármas eszmekörben él. — E mély és erőteljes kath. szellemű elnök megnyitotta a tanítóság éneke, a «pápai himnusz» előadásá, majd Schimmer József mező-kövési igazgató-tanító fölolvasása követé, mit a hallgatóság a legnagyobb figyelemmel hallgatott végé. A fölolvasás tárgya: «A keresztény katolika egyház munkássága a társadalom és tanügy terén». (Művelődéstörténeti tanulmány a magyar kereszténység 900-ados évfordulójára.) Fölolvasó először a ker. kath. egyház világművelő hatásáról szolt általánosságban, majd levette korszakonként hazánk művelődéstörténetének adatait, hogy mint végezte az egyház a nemzet nevelését és mily sikereket ért el vele — és hogy a jelenben mint oldja meg feladatát és mit várhatunk tőle. A dolgozat értékére nézve elég annyit mondani, hogy fötiszt. Kozma János esperes-piébános úr szépen megokolt indítványára a kettős tankerület papsága e munkát saját föliségén kivonmatni nyomban elhatározta. — Schmidt János szihalmi gyémántjubiláris kántortanító indítványa következett ezután, melynek tárgya az volt, hogy e kettős kör e nevezetes évfordulót tegye emlékeztetéssé az által, hogy teremtsen egy alapot, melynek kamatait egy szegény tanítójelölt élvezze a jövőben. Az indítvány azon módosítással, hogy a kettős körnek takarékpénztárálag kezelt tőkéje is fölhasználtsék e célra, a gyűjtés keresztilyvitelére Schmidt János elnöklété alatt egy gyűjtőbizottság választatott. (Megjegyzem, hogy a harsányi tankerület bold. eml. Bartakovics Béla egri érsek aranyruzejé emlékére már tett ilyen 500 forintos alapot az egri érseki tanító-képzőnél.) — A «Szózat» elnevelése után föl. Kozma János esperes úr magasszárnyalású záróbeszédét a hitre, reményűsre és szeretetre építette és a jelenvölkakat egymás iránti szeretetre buzdította. Még a «Boldogasszony anyánk, régi nagy pátronánk» kezdetű ósidőkből reánk maradt Mária-éneket énekeltek el a tanítók s ezzel a gyűlés véget ért, azaz: hogy nem, csak a szellemi rész, mert a «Korona-szálló» nagytermében a késő délutánig a legkedélyesebben mulatót együtt az egyházi és világi tanítóság. Az ebédnél az első felköszöntőt Schimmer József mondotta a kath. egyház fejére, a pápára. O Felsége a királyért Kulesár János esperes, az egri érsek Ó Exzellenziájáért Schmidt János, a tanítóságért fötiszt. Kozma János esperes, az egyházi tanítókért, a papokért, mint a művelődés mindenkorú fákiyavivőért Loksán József emelt poharat. Szabó Antal Klampaczký Alajos szihalmi esperes-piébános, mint a szabadságharcz eleven emlékoszlopát köszöntötte föl. — Az egri kath. tanítók házára ez alkalommal fötiszt. Kozma János esperes úr 40 koronát gyűjtött össze, melynek megemlétesnél a kerület tanítósága részéről tartozom még azt is megemlíteni, miszerint ezen szép és fényes ünnepély erkölcsi és anyagi sikere első sorban fötiszt. Kozma János esperes-piébá-

nos úr tevékeny személyiségéhez fűződik, mint a ki őszinte, igaz és természetesen modorával, nemes jóakarásával, a tanítóság érdekeinek méltányos és igazságos képviselővel kerülete tanítóinak osztatlan szeretetét és bizalmát teljes mértékben megnyerve, föl tudja élesíteni a pár évvel ezelőtt teljesen pangásnak indult egy-leti életet, közszellemet tankerületében. *Sch. J.*

Tanítógyűlés. A felső-patai esperesi kerület róm. kath. tanítóegyesülete e hó 15-én Pásztón tartotta f. évi közgyűlését, mely össze volt kötve Friedrich József pásztói tanító negyven éves tanítói jubileumával. — Az elnök Dóbrányi Károly alesperes, egyesületi elnök s az egyesület tagjain kívül jelen voltak mint vendégek: Hován József fősperes, t. kanonok, pásztói piébános, Lovag Scossa Dezső kir. tanfelügyelő, dr. Körössy Henrik, a központba beosztott tanfelügyelő Halász Ferencz osztálytanácsos képviselőtében, Kaluzsa Kálmán városi főjegyző, gróf Kreith Gyula ügyvéd, Tamássy Flóris gyógyszerész, Gyulai Károly polg. isk. igazgató a tantestület elén s a város színe-jáva. Dóbrányi Károly egyesületi elnök magasroptú megnyitó beszédjében a keresztény iskolák keletkezését s azoknak a különböző korokban való állapotát s a mai magas színvonalra történt emelkedését fejtegette. Ezután az üresedésben levő jegyzői állásra Szieber Sándor pásztói tanító lett megválasztva egyhangú lelkesedéssel. Demeco József pásztói tanító «A magyar katolicizmus 900 éves jubileumára» irt hazafias és sok tudással összeállított értekezést olvasta föl, míg Mondok Ferencz pásztói tanító «A keresztény tanítók himnusz» (írta dr. Némethy Gyula) című költeményt lelkesen és hűvel szavalta el. Jelenléteknél egyesületi ügyek elintézése után következett Friedrich József pásztói tanító ünneplése, ki negyven év óta működik mint tanító Pásztón. — Hován József fősperes t. kanonok, mint iskolaszéki elnök üdvözölte és méltatta érdemeit, ki szenttanúja volt a fáradszathatlan működésének s fölolvasa a Nagyméltóságú egri érsek úr üdvözölő és köszönő iratát; Lovag Scossa Dezső kir. tanfelügyelő meleg szavak kíséretében nyújtotta át Wlassics miniszter elismerő okmányát. Dr. Körössy Henrik kiváló szónoki tehetséggel s szívhez szóló szavakat intézett a jubilánshoz Halász Ferencz osztálytanácsos és a saját nevében. Kaluzsa Kálmán főjegyző a város nevében szép szavakkal üdvözölte Friedrich Józsefet. Szieber Sándor a tanítóegylet nevében a szeretet és ragaszkodás hangján adta elő üdvözölő beszédét s nyújtotta át a jubilánsnak a tanítóegyesület emléket, egy igen szép pecsétygyűrűt. Gyulai Károly polg. isk. igazgató a pásztói tantestület nevében tolmácsolta jókívánatait. Zsarnóczay István jegyző, tűzoltóparancsnok mint tűzoltótisztet is ünneplé a jubilánst. A tanítványok nevében Járdek János ipartestületi elnök, mint legregőbb tanítványa, Mustó Erzsike, Csoór Honka és gróf Kreith Janka üdvözölték a legjobb tanítót s adták át a tanítványok emléket, egy értékes aranyórát. A jubiláns a meghatottságtól alig tudott szóhoz jutni s őszinte örömkönyök közepette fejezte ki halálját és köszönetét a jubilálóknak. Délben bankett volt Friedrich József tiszteletére, mely alkalommal sok szép és magasroptú pohárköszöntő hangzott el, éltetvén a jubilánst, az érseket, a minisztert, Hován Józsefet, a tanfelügyelőt, dr. Körössy Henriket s a tanítóságot. Este fényes és jól sikerült táncestély rendeztetett, melynek tiszta jövedelme, mintegy 200 korona «Friedrich-alapítvány» czimen fog elhelyeztetni.

Tanítógyűlés. Az «Ung-beregmezei róm. kath. tanítóegyesület felső-ung körsen folyó hó 17-én tartotta meg őszi gyűlését Ungváron, melynek legelső tárgya az elnök- és jegyzőválasztás volt. Megválasztottak: elnök Szabó József és jegyzővé Martinovich József. 2. tárgy egy gyakorlati tanítás volt, mit Valkovics Gy. f. domonjai tanító tartott, ismertetvén a IV. o. tanulóival őseink honfoglalását és az «Etelközi vérszerződést». — Majd egy értekezést olvasott föl a «szocializmusról». 3. Ezután Bachmánszki J. huszáki tanító tartott fölolvasást a «vallás-erkölcsi nevelés»-ről. Szépen kidolgozott értekezése oda konkludál, hogy hit és vallás nélkül a neve-

les meddő és hogy minden országnak tapkőve a tiszta erkölcsek. A foltovasást a jelen voltak feszült figyelemmel hallgatták s úgy Valkovicsnak, mint Bachmanszkinak tanulságos munkáikért jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak. *Martinorich József*, kori jegyző.

Meghívó. A gyergyói román, kath. tanító-egyesület a magyar kereszténység kilencszázados évfordulója alkalmából Gyergyó-Szent Miklóson, a központi elemi taniskolában, 1900. évi december hó 4-én (kedd) a következő tárgysorozattal ünnepélyes közgyűlést tart, melyre a t. tagjarságot és a tanügy barátait tisztelettel meghívjuk. 1. 9. ó. 10 órakor a latin szertartású templomban haladó istentisztelet. 2. Elnöki megnyitó. 3. Pápay himnusz. Eneki a. egyesületi Dalkör. 4. «A magyar katolicizmus» kilencszázados évfordulója. Tartja: Kopacz György. 5. Szaval. Miklós Katalin k. a. 6. Kölesey himnusz. Eneki a. Dalkör. 7. Pálj Albert kongresszusi képviselő beszámoló jelentése. 8. Szavaltat. Tartja: Sántha Albert. 9. Szózat elnevelése a Dalkör által. 10. Elnöki zárszó. Gyergyó-Ditrőben, 1900. november hó 17. *Józsa Sándor* elnök. *Barka Lajos* főjegyző.

Értesítés. A Veszprémi egyházmegyei tanító-egyesület központi bizottságának kezeleiből kiküldött előkészítő-bizottság 1900. november hó 8-án gyűlést tartott, a melyen az 1901-ik évben Veszprémben tartandó képviselői nagygyűlés tárgysorozatát a következőképen állapította meg: I. A «Gondviselés» segélyalap ügye. Előadó Nagy Lajos. II. A Veszprémi egyházmegyei «Tanítók Háza» alapításának állapítása a további teendő. Előadó Andorovics István. III. Mi tehet a tanító a gyümölcsfajtenyésztés terén? tekintetben s mily hatósági intézkedésekkel rendelkezik ez mint nemzetgazdasági tényező? Előadó Wirth B. Gábor. IV. Egyházmegyei t. ügyleti közlöny letétele. Előadó Gubicza Lajos. V. A külföldi munkatársaság viszonyainak ismertetése és a svéd slójd minták bemutatása. Szabad felolvasás; előadja Stephanok János. VI. Indítványok. — Az előkészítő-bizottság felhívja a szerzők elnökét, hogy a közölt tárgysorozat pontjait a gyűléseken vitassák meg; azon körök, a melyek eventűl két gyűlést tartanak, kéretnek az előbbit ápril végéig megtartani, a hol pedig évente csak egy gyűlés van, ezen gyűlés szintén április végéig vagy legkésőbb május 15-éig megtartandó, hogy a hozott határozatokat az elnök máj 19-éi május 25-ikéig a központba: 12. nagysági Krámer Kálmán főtanfelügyelő úrhoz befűdhessék. A gyűléseken a képviselők is megválasztandók. A nagygyűlésre minden kör fölküldi az elnököt s a mellett, ha egy eszteromi kerületből áll a kör, egy képviselőt, ha kétből, akkor kettőt. Feltérli az előkészítő-bizottság a köröknek urakat arra is, miszerint előre gondoskodjanak, hogy a tárgysorozatnak közölt pontjait a gyűléseken egy-egy körtag által előadassanak. Két Harmaskéren, 1900. nov. 16. Közh: *Rasznayk Ferencc* e. h. jegyző.

IRODALOM.

Beküldetett. *A Magyar Könyvtár* kötött kiadása. A Radó Antal szerkesztésében és a Lampel R. (Wodianer F.) és fiaik ezeg kiadásában megjelenő «Magyar Könyvtár» sárga füzeteként kottott kiadásban is kaphatók lesznek. Kötve kaphatók eddig egy-egy kötetben Jokai két elbeszélése: Jokai két színműve: «Feketevér» és «Helvika»; Arany János: a Toldi-trilógia; Porzó (Ágai Adolt) és Papp-Daniel elbeszélései; Sipulus két füzet hamoreszkja; Bársony István: Vadász-történetek és Thury Zoltán: Urak és parasztok; Murai Károly: Mese-mese és Tábori Róbert: Különös történetek; két füzet olasz elbeszélés; Wells új regénye: Világok harca; Ibsen két színműve: A négyüvölő és A társadalom támaszai.

Beküldetett. *Levelszerinti oktatás a német nyelvi tanítványok számára.* Irta Röder Adolt. Harmadik javított és tökéletesen átdolgozott kiadás. Lampel Róbert (Wodianer F. és fia) es. és kir. udv. könyvkereskedés kiadása 1901. — Ára a 40 levélnek díszes vászontokban 16 korona. A levelek kiállítása a kiadócéggel dísz-

retére válnak. Magantaniásra jobb eszközt nem ajánlhatunk senkinek.

A Szent-István-Társulat kiadványai. *Karácsonyi pásztorjátékokat* jókor kell beszerezni, hogy elég idő legyen betanításukra. A Szent-István-Társulatnak igen jó karácsonyi pásztorjátékai vannak, és pedig: A népiratkák 86. száma. Jézus születése. Mohl Adolftól. 5 kr. — A népiratkák 101. száma. Karácsonyi pásztorjáték. Batha Istvántól. 5 kr. — A népiratkák 123. száma. A bűn büntetése. Oppitz Sándortól. 4 kr. — A népiratkák 124. száma. A pogány megtérése. Oppitz Sándortól. 3 kr. — A népiratkák 139. száma. Békeség az embernek. Oppitz Sándortól. 4 kr. — Az ifjuság öröme II. kötetben: A betlehemi nyájörök. Karácsonyi pásztorjáték. Maszlaghy Ferencztől. — Az ifjuság örömeinek III. kötetben. Két karácsonyest. Szimón. Maszlaghy Ferencztől. — Az ifjuság örömeinek V. kötetben. A megtalált bárány. Karácsonyi pásztorjáték. — A dús tartalmú ifjuság öröme egy-egy kötet egyszerűbb kötésben 80 kr., diszebb kötésben 1 fit 20 kr. — Az ifjuság könyvében (ára díszes kötésben 1 frt). Egy karácsonyest. Dramolett. Horvát Lipóttól.

A kereszténységnek Magyarországon 900. esztendei jubileuma alkalmából melegen ajánljuk a Szent-István-Társulat imént megjelent következő kiadványait: *Gondolatok a századrégi hódolatnak és a magyar katolicizmus 900 éves jubileumának ünnepére.* Irta Prohászka Ottokár. Ára 1 korona 20 fillér. — *Emlékkönyveske a keresztény Magyarország kilencszázados évfordulójára.* A katolikus fiú- és leányiskolák növendékei számára. Segédkönyvül az iskolai ünnepélyekhez, a hivatalos tárgyrend alapján. Irta és szerkesztette Ember Károly, a Népevelő szerkesztője. Ára 20 fillér. — *Szent István első magyar király.* A kereszténységnek Magyarországon 900 esztendei jubileuma alkalmából. Irta Kisfaludi Z. Lajos. (Sok szép képpel.) Ára 32 fillér. — *A szent Jobb, vagy az első apostoli király szent jobb kezének története.* Irta Cenner Lajos. Ára 8 fillér. — *Nagyasszonyunk szűz Mária.* Áhíthatos könyörgések gyűjteménye. Ára 8 fillér. — *A legméltóságosabb Oltáriszentség előtt egy imádságban eltöltött óra ötpercekre beosztva.* Ára 8 fillér. — *Jézus szentséges Szívének litániája.* Nemkülönbön hódoló, megkövető és följajló imádságok Jézus szentséges Szívéhez. Ára 6 fillér. Mindeme könyvek megrendelhetők a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában. Budapest. VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.

VEGYESEK.

«Neveljék hazafiságra az ifjuságot.» — E királyi szavakat hozta Ő felségétől üzenetül a magyar tanítóságnak Lakits Vendel vezetése alatt a királyi audenciáról az Eötvös-alap köldöttsége. A köldöttség a végből járult Ő felsége a legjobb uralkodó elé, hogy hódoló tisztelettel meg-

köszönje azt a királyi kegyet, melynek eredménye volt, hogy a törvényhozás egy millió koronát szavazott meg a Tanítók Házára. Vesse mélyen szívébe e haza határai között működő minden tanító a királyi szavakat.

Adományok a Mocsy-emlékre. A kalocsai egyházmegyei róm. kath. tanítóegylet a közelmultban tartott közgyűlésén elhatározta, hogy Mocsy Antal sirja fölé összes emléket állít s e czélból országos mozgalmat indít. A kath. tanítói tanács legutóbb tartott üléséből kifolyólag szintén felhívta a hazai kath. tanítóegylet a mozgalmat támogatására. E felhívás kapcsán lapunkhoz a következő adományok érkeztek:

Dr. Steinberger Ferencz kanonok, az orsz. bizottság elnökétől	10 kor.
A váczegyházmegyei <i>Alsóemédei</i> kerület papságának közös adománya: beküldő Huszár László, Sári (Pestm.)	12 "
Fonyó Pál, O-Becséről	8 "
Tóth Géza, Jászórol	2 "
Ember Károly Budapestről	2 "

Osszesen: 34 kor.

Mídon ezen összegeket nyugtazzuk, kijelentjük, hogy a Mocsy-emlékre az adományok közvetlenül *Bernauer József* képzőintézetű tanár úrhoz, Kalocsára küldendők, a hova a 34 koronát lapunk is elküldötte.

Köszönetnyilvánítás. Nagyméltóságú és fölszobozó Csaszka György, Kalocsa nagynevű érseke: Pestmegye, szakmári róm. kath. hitközségnek a f. évben 6000 korona költséggel egy csinos tanítói lakhazzal egybekötött új iskolát építtetett, miért is a fejedelmi bőkezűséggel adakozó nemesszivi főpástorának a szakmári róm. kath. iskolaszék czúttal is a leghatalmasabb köszönetét nyilvánítja.

Mailáth püspök az Iskolatestvéreknél. *Mailáth* püspök legutóbbi budapesti tartózkodása alatt meglátogatta az Iskolatestvérek Isten-hegyi intézetét is (Isten-hegyi-út 32.). A püspök legnagyobb örömet és elismerését nyilvánította az intézetben tapasztaltak fölött és azon elhájának adott kifejezést, bárcsak Erdélyben is lennének Iskolatestvérek. Azután atyai kegyességgel beszélgetett a növendékekkel; kikérdezgette őket; meglátogatta szavalataikat és éneküket; majd emlékérmeket, képeket, czukrot és pénzt osztott ki. Legnagyobb örömeire szolgált a növendékek bátor, nyílt, de a mellett szerény fölépése, a miből a püspök látta, hogy az Iskolatestvérek szeretettel és kitűnő pedagógiai érzékkel, nem pedig drakói szigorral nevelnek. O méltósága felelhetetlen emléket hagyott a gyermekek lelkeiben, a kik most másról sem beszélnek, mint a "jó püspök hácsi"-ről.

Halálozás. *Laudon* Sándor elemi iskolai tanító, a felső-ungari róm. kath. tanítók körének elnöke november 21-én hosszas betegség és a hajdóklók szentségeinek ajtatos fölvétele után élete 72-ik, tanítói működésének 50-ik évében elhunyt Ungvárt. A kath. tanítók ar buzgó és leikes, érdemekben gazdag tagját veszítette el elhunytban.

A Sacré Coeur ünnepe. A budapesti szent Szivéről nevezett zárda f. hó 20-án ünnepelte alapításának századik évfordulóját. Az alkalmi ünnepély nagymisével kezdődött, melyet *Schlauch Lőrincz* bibornok, nagyváradi püspök pontifikált. Megjelentek ott: *Zichy Nándorné* grófnő, *Pallavicini Edéné* ögrófnő, *Hohenlohe hercegné*, *György Teréz* grófnő s kivülök számos előkelő hölgy, továbbá *Tomcsányi Lajos* és *Esterházy Jenő* S. J. meg *P. Soós István* kármelitafőnök. Misa után gyönyörű tablókbl, szavalatokból és énekekből sikerült akadémia következett, melyet a növendékek adtak elő. Erre megjelentek *Mailáth gróf* és *Hetyey püspökök* is. Déltűn négy óraker *Prohászka Ottokár* dr. gyönyörű beszédben emlékezett meg a Sacré Coeur alapításáról és hivatásáról, majd vecsernye volt, melyet *Mailáth püspök* tartott. Vecsernye után a püspök szép paranezist mondott, ki- osztotta a jelenlevőknek, köztük *Klotild főhercegnőnek* és özv. *Mailáth Györgynének* is a pápai áldást.

Új kiadásban most jelent meg: *Karácsonyi pásztorjatek*. Irta *Beregi Sándor*. Kisebb kiadás ára 20 fillér; nagyobb kiadás ára 40 fillér. Enek és zenei rész külön kiadásban — hozzá — (*Stark*) *Pataki Lajostól* ára 3 korona. A pénz előleges beküldése mellett bérmentve küldi meg: *Reizer János* könyvkereskedése Szatmáron.

Felelős szerkesztő: **Ember Károly.**

PÁLYÁZATOK.

Egri érseki megye.

Mályi (Borsodmegye) róm. kath. iskolaszék pályázatot hirdet kántortanítói állásra. Javadalma Érsek úrtól 240 korona; tandíjból 140 kor.; hitközségtől 128 kor.; korpótlék; hét hold föld; legeltetés hat jászagra; pár- hérből 20 koból gabona és 32 korona; stólából 80 kor. Két szoba, konyha, melléképületek, házikert. Kötelessége a kántortanítói teendők végzése. Kérvények *december 2-áig Dávid János plébános*hoz küldendők Mályiba (posta és vasút Nyekládáza). Valasztás 3-an délelőtt, melyre személyes megjelenés kívántatik. 911 1—1

Erdélyi egyházmegye.

Márostordamegyében az **ehedi** róm. kath. kántortanítói állásra *december 2-áig*. Fizetése: 80 kalongya búza, 80 kalongya zab; 28 szekér tűzifa; 3 $\frac{1}{2}$ hold szántó és kaszáló. Püspöki segély 100 korona; stóla; ospora; tandíj 70 korona; államsegély 248 korona; korpótlék 100 korona. Van gyümölcsös és veteményes kert. Kényelmes lakás gazdasági épületekkel. Kötelesség: az összes kántori és tanítói teendők végzése. Pályázatok aduroltathoz küldendők. Személyesen megjelenés előnyben részesülnek. Ehed, u. p. Deményháza. *Kalapács Imre* lelkész, iskolaszéki elnök. 910 1—1

Győri püspöki megye.

Gáta nagyközségbe (Mosonmegye) róm. kath. osztálytanító kerestetik. Fizetése 800 korona, csinos lakás és a szükséges tűzifa. Kötelessége: az első osztályt önállóan vezetni, az ismétlőiskolát tartani és a kántori teendőkben segédkezni. Számíthat meglehetősen mellékjövödelemre. Előadási nyelv: magyar, horvát és német. A kérvények f. é. *december hó 1-ig főt. Lécay Pál* iskolaszéki elnöknel nyújtandók be. 906 2—2

A **mosony-szent-andrási** róm. kath. iskolaszék egy osztálytanítói állásra pályázatot hirdet. Jövedelme 800 korona, egy butorozott szoba és egy öl fa. Tanulmányi német. Köteles templomi szolgálatokban is segédkezni. Okmányokkal fölszerelt kérvények *december 4-ig az iskolaszéki elnökséghez* küldendők. 917 1—1

Nyitrai püspöki megye.

Felső-ljeszkői (Trencsenmegye, u. p. Alsó-ljeszkői) róm. kath. tanítói állomásra *december 12-ig* pályázat hirdetettik. Jövedelme: államsegély 322 forint, a községtől 78 forint, összesen 400 forint. Lakás és tűzifa. Övönő is pályázhat. *Iskolaszék*. 913 1—2

A **trencsen-turnai** második tanítói állomásra *november hó 26-áig* pályázat hirdetettik. Fizetése 800 korona, tüzelőfa és lakás. Kötelessége a felső osztályokat vezetni. Csak okleveles tanítók pályázhatnak. *Csullen Mihály*. 914 1—1

Pécsi egyházmegye.

A **perekedi** r. kath. kántortanítói állásra pályázat. Jövedelme: Mindent készpénzre számítva: 957 kor. 58 fillér. Tisztességes lakás 2 szobával és melléképületekkel. A folyamodványok az *iskolaszék elnöke*hez küldendők *Berkésdre* (postahely Baranyamegyében). Személyes megjelenés Perekeden ajánlatos. Pályázati határidő *november 30.* 912 1—1

A **bozsoki** (Leányegyház) kántortanítói állásra *folgyó évi december 15-ére* pályázat hirdetettik. Jövedelme: 2 szobából álló lakás, gazdasági épületekkel; 20 magyar hold első oszt. buzatermő föld, két tagban. Mintegy 300 korona készpénz. A hivatástól páronként $\frac{1}{2}$ mérő rozs, 70 pár. és 52 fillér lélekpénz. Személyes megjelenés kívántatik. Fölszerelt kérvények *főt. Humor Gábor plébános* úrhoz küldendők *Lepsénybe*. 919 1—1

Szombathelyi egyházmegye.

Szent-Péterfa (Vas megye, posta Mányorókerék) képestben vagy képeződévezetett róm. kath. osztálytanító vagy tanpótló kerestetik. Tanulmány: magyar. Fizetés: havi 600 korona, havi előleges részletekben. Intézkedni szoba — argyemén kívül — és szükséges la. Pályázati határidő: *november 29.* Kérvények az *iskolaszabály* közzétételére. Az állás azonnal elfoglalandó. 916 1-1

Váci egyházmegye.

A Virág-Peregi (Pest megye, posta Lacsháza) állomány segélyezett kath. iskolához tanító kerestetik. Javadalmazása a polgári községtől 600 korona havi részletekben és 40 korona fűtési átalány, további 160 korona állomány és 2 szoba, konyha, kamra, pinczéből álló természetben lakás. Az állomás melől elfoglalandó, kötelességei: osztályát tantani és istentiszteletek alkalmával előzetesen. Kántorságban tartásnak előny. Kérvények *iskolaszabály* közzétételére. 915 1-1

Veszprémi egyházmegye.

A lencsuki tanítói állomásra pályázatot hirdetnek. Javadalmazása: 800 korona 1/2 éves előleges részletekben; megtelepítendő éves korpótlók: 2 meterol kemény tűzifa; 2 szoba, 1 konyha, 1 padlás, közös mosókonyha; melléképületek. Kötelessége: Az I. vegyes osztályt vezetni és a tanított szűkség esetén segíteni. Tanulmány: német és magyar. Pályázati határidő: *december 13.* A kérvények a *lencsuki püspökség* közzétételére. (Baranyam.) 920 1-1

Cserenfa községben róm. kath. kántortanítói állomásra *december 13-án* pályázatot hirdetnek. Javadalmazása: havi 1188 öfől szántóföld, 300 öfől kenderföld és kert; jövedelme 132 korona. Az adót a község fizeti. A község 3 holdat oszi, 3 holdat tavaszi alá megmunkál, a terményt a kővelő helyre behordja. Trágyát természetben kitermelt, ezeknek penzgyenérteke 100 korona. Fűtelek után legelői jog jövedelme 60 korona, 5 öf

hasabta érteke 100 korona, 14 mérő búza, 14 mérő rozs érteke 154 korona. Minden szőlősgazdától 4 iteze must, érteke 50 korona. Lélekpenz 84 korona. Tandij a tankötelesektől 135 korona, községtől 126 korona. Stóla 20 korona. Két kősi széna érteke 24 korona. Lakás új eszerépsindelyes ház, 2 szoba, konyha, kamra, pincze és melléképületek. Összes jövedelem 935 korona. A pályázók kérvényeiket *Somogy-Szent-Balázsra az iskolaszék elnökéhez* küldjék. Személyesen megjelenők előnyben részesülnek. 918 1-1

Orgona-építési műintézet.**RIEGER TESTVÉREK****Budapest, Garay-utca 48.**

Rieger Testvérek Jägerndorfi (Osztr.-Szl.) es. és kir. udvari orgona-gyárának fiókja. Legolcsóbb áron kiváló orgonákat szállítanak.

A cég 25 évi fennállása óta

700-on felül új orgonát

épített, melyek közül 255 esik Magyarországra, a többiit Norvégiába, Németországba, Romániába, Orosz-, Olasz- és Törökországba szállították.

Orgona-árjegyzékek ingyen és bérmentve.

AZ „ANKER”**ÉLET- ÉS JÁRADÉKBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG.****Magyarországi vezérképviselőség: BUDAPEST, VI. ker., Deák-tér 6. sz.**

(Anker-udvar) a társaság saját házában.

Alapítottatott 1858-dik évben.

Összes vagyon	134 millió korona.
Biztosítási állomány	500 millió korona.
Eddigi kifizetések	221 millió korona.

A nyereség-részesüléssel biztosítottak a **vegyes és halaleseti biztosításoknál A** osztálykértv szerint — mint husz év óta — 1896-ban is az évi biztosítási díj **25%**-ot kaptak készpénzben kifizetve.
A vegyes és takarékpénztári biztosításoknál B osztálykértv szerint évenként emelkedő osztályok az összes — az egész biztosítási tartalom keresztül — befizetett díjak **3%**-a illetőleg az évi díjak **9%**, **12%**, **15%**, **18%** fizetett ki készpénzben.

Előnyös kiházasítási és vegyes biztosítások.

Ügynökök, kik nagyobb összegű üzleteket szereznek, fix fizetésben részesülnek.

Prospektussal és felvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség, (hová ügynökségek iránti ajánlatok is intézendők), valamint a társaság ügynökei.

889 3-3

Szent-István-Társulat, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.

Rendkívüli árleszállítás.

A Szent-István-Társulat újabb és régibb kiadványainak könnyebb megszerezhetőjére kíván módot nyújtani a bent felsorolt munkák **rendkívüli árleszállításával**, megjegyezve, hogy ez árleszállítás **1901. január hó végéig** marad érvényben, mely határidőn túl az összes könyvek ismét csak a rendes bolti áron lesznek kaphatók.

A megrendelések kizárólag az ár előleges beküldése mellett, vagy postai utánvétellel teljesítenek, és pedig **2 koronáig terjedő megrendelések csak az ár es 60 fillér postaköltség előzetes beküldése esetében, 2 korona fölötti megrendelések pedig utánvétellel.**

A szállítási díjat a 2 koronán fölüli rendeléseknél is a rendelő viseli.

Tekintettel az aránylag rövid ideig érvényes árleszállításra, tisztelettel kérjük a t. olvasóközönséget, hogy a megrendelést hova-hamarább sziveskedjék beküldeni, annál is inkább, mert a legtöbb könyvből csekély készlet van.

A megrendelések a beérkezés sorrendjében fognak elintéztetni.

A Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatala

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28 b.

Az 1901. január végéig érvényes rendkívüli árleszállítás

a Szent-István-Társulat következő kiadványaira terjed ki:

Szent Ágoston <i>magánbeszédei, vagy a lélek Istenneli magánbeszédeinek könyve.</i> (8-r., 96 l.) Füzve 50 fill.	Bémer László. <i>Lelki vezér,</i> vagyis igaz ajátatosságra és erényre buzdító különféle gyakorlatok, elmélkedések és imádságok. I. rész. (8-r., X és 279 l.) Ara 96 fillér. Leszállított ára 10 fillér.
Leszállított ára 15 fillér.	
Abbé Alizon. <i>Mária, a szomorúak vigasztalója.</i> Elmékedések és elbeszélések május havára válogatott imagyűjteménnyel. Ara szép vászonkötésben 2 korona. Leszállított ára 1 kor.	Bende József. <i>Nagybájtó és huszónapi szentbeszéd.</i> Ara füzve 84 fillér. Leszállított ára 10 fillér.
Almanach. <i>Elbeszélések, olvasmányok 1889. évre.</i> (16-r., 168 l.) Ara 60 fill. Leszállított ára 15 fill. — 1890. évre. (16-rét. 248 l.) Ara 80 fillér. Leszállított ára 20 fillér.	Bolanden Konrád. <i>Berta királyné.</i> Történeti regény a XI. századból. (8-r., 444 l.) Füzve 1 korona 20 fill. Leszállított ára 20 fillér.
Andrić Sándor. <i>A montenegrói fejedelemség története a legrégibb időktől 1852-ig.</i> (Nagy 8-r., 156 l.) Ara füzve 3 kor. Leszállított ára 40 fillér.	Cantu Caesar. <i>Világtörténelem</i> következő kötetei:
Bajan Mihály dr. <i>László főherceg élete és halála.</i> (16-ny. irat.) Sok szép képpel. Diszes kötésben 1 kor. 20 fillér. Leszállított ára 60 fillér.	I. k. (VII és 892 l.) két könyvben. Bolti ára 7 K. Leszállított ára 60 fillér.
Balmes Jakab. <i>A gyakorlati ész.</i> (8-r., 102 l.) Ara füzve 10 fillér. Leszállított ára 4 fillér.	II. « (XII és 646 l.) Bolti ára 5 K. Leszáll. ára 40 fill.
Bartha Béla dr. <i>Irányelvek a magyarországi katolikus egyház autonómiája részére.</i> (8-r., 82 l.) Ara füzve 80 fillér. Leszállított ára 20 fillér.	III. « (466 l.) Bolti ára 4 korona. « « 30 «
Beicht- und Kommunionandaecht für Kinder. Füzve 22 fillér. Leszállított ára 4 fillér.	IV. « (663 l.) « « 5 « « « 40 «
Bél Mátyás. « <i>De servitute hungarica</i> » című kiadatlan kézírata a primási könyvtárban, kivonatilag és ízesítőleg ismertetve. (8-r., 37 l.) Füzve 1 korona. Leszállított ára 6 fillér.	V. « (723 l.) « « 6 « « « 50 «
	VI. « (IV és 611 l.) Bolti ára 4 K. « « 30 «
	VII. « (két könyv. 966 l.) B. ára 8 « « « 60 «
	IX. « (IV és 518 l.) Bolti ára 4 « « « 30 «
	X. « (V és 638 l.) « « 4 « « « 30 «
	XI. « (IV és 712 l.) « « 5 « « « 40 «
	XII. « (két könyv. VII és 1374 l.) B. ár 8 K. Lesz. ár 60 f.
	XIII. « (« « VI és 1009 l.) « « 8 « « « 60 «
	XIV. « (« « VII és 996 l.) « « 8 « « « 60 «
	XV. « (« « VIII és 1088 l.) « « 8 « « « 60 «
	<i>Kor- és betürendi mutató</i> Cantu Caesar Világtörténelméhez. Bolti ára 4 kor. Leszáll. ára 20 fillér.
	Cantu C. <i>Az utolsó 30 év története.</i> Bolti ára 4 korona. Leszállított ára 30 fillér.
	(A VIII. kötet elfogyott.)

Szent-István-Társulat, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.

- Cantu C. Világtörténelmenek kötetenkinti tartalomjegyzékével kívánatra ingyen és bérmentve szolgálunk.
- Danielik János. *Emlékkönyv*. II. kötet. (N. 8-r., 450 l.) Füzve 2 kor. 80 fill. Leszállított ára ... 30 fillér.
- Demény Dezső. *Vallásosság és kincsrajz*. Ifjúsági elbeszélés Mexiko meghódítása idejéből. (Ifjúsági irat.) (16-r., 223 lap és 4 kép.) Ara kötve 2 korona. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Denzinger Henrik. *A boldogságos Szűz Mária szeplőtelen fogantatása*. (8-rét, 43 lap.) Füzve 20 fillér. Leszállított ára ... 6 fillér.
- Dorsey Anna. *A béküsméret*, vagy: *Brooke Muri megpróbáltatásai*. Amerikai elbeszélés. (Ifjúsági irat.) (16-r., 225 lap és 3 kép.) Ara díszes kötésben 1 kor. 60 fillér. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Dr. Dudek János. *A keresztény vallás apológiája*. (8-r., XI és 525 l.) Két kötet. Ara füzve 2 kor. 40 fill. Leszállított ára ... 60 fillér.
- Dupanloup. *Jézus Krisztus*. Fordította Ruschek Antal esperes-plébános. Nagy 8-adrétű diszmu, egy műlappal, 5 teljes oldalnagyságu képpel s mintegy 70 kisebb képpel. Díszes kötésben 12 korona. Leszállított ára ... 4 kor. 50 fill.
- Ugyanaz, teljes szöveggel (8-adrétű 632 oldal). Igen finom papír, egy szép czimképpel. Füzve 4 korona. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Ugyanaz, teljes szöveggel, kötve 6 korona. Leszállított ára ... 2 kor. 20 fillér.
- Dupanloup Bódog. *A szeptember 15-iki Conventio és a december 8-iki Enecliea*. (N. 8-r., 94 l.) Füzve 1 korona. Leszállított ár ... 6 fillér.
- Ezereves Magyarország. XIII. Leo pápa és a magyar kath. fopasztorok ünneplő szava a magyar honfoglalás ezredik évfordulója alkalmából. (8-r., 248 l.) Ara füzve 2 korona. Leszállított ára ... 40 fillér.
- Fessler József. *Az egyházi átok és következményei*. (8-r., 50 l.) Füzve 1 kor. Leszáll. ára ... 10 fillér.
- Fojtényi Fer. János. *Görög régiségtan*. (8-r., 279 l.) Füzve 2 korona. Leszállított ára ... 20 fillér.
- Fullerton Georgina. *Lady - Laurencia*. Elbeszélés a japán sielből. (Ifjúsági irat.) Több képpel. (8-r., 224 l.) Ara díszes kötésben 2 korona 40 fillér. Leszállított ára ... 1 kor. 20 fillér.
- Fuxhoffer Damiani. *Monasteriologiae regni Hungariae libri duo totidem tomis comprehensi*. Recognovit, ad fidem fontium revocavit et auxit Maurus Czinár. 2 tomi. (4-r., 346, 240 l.) Ara füzve 3 korona. Leszállított ára ... 50 fillér.
- Gruber Mátyás S. J. *A szentéletű ifjúnak*. *Martini Gusztáv Jézustársasági tagnak rövid életrajza*. Magyarra fordította Höröl Gyula S. J. (Ifjúsági irat.) Ara díszes kötésben 1 kor. 60 fill. Leszáll. ára ... 80 fill.
- Halász Mihály. *Svéd-norrég missziók*. (8-r., 155 l. és 1 térkép.) Ara füzve 2 kor. Leszáll. ára ... 20 fill.
- Haller József. *Történelmi hazugságok*. A történelem terein előforduló mindennapi ferdtések czáfolata. Német eredeti után fordítva. Magyarországi részt írt hozzá Karaesony János dr. (Kis 8-r., XVI és 852 l.) Ara füzve 3 kor. Leszáll. ára ... 1 kor. 20 fill.
- Hasznos mulattató. Gyűjteményes ifjúsági irat. Képekkel. (16-r., 232 l.) Díszes vászonkötésben 1 kor. 60 fill. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Hasznos olvasmányok az ifjúság számára. Képekkel. (16-r. 264 l.) Ara díszes kötésben 2 korona. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Házi könyvtár következő kötetei:
16. Zádory János. *Északafrikai utazlatok*. (Egyiptom.) Füzve 50 fill. Leszáll. ára ... 10 fillér.
- 18-19. Ipolyi Arnold. *Veresmarti Mihály XVII. századi magyar író élete és munkái*. Két kötet. 692 l.) Füzve 1 kor. 20 fill. Lesz. ára ... 20 fill.
- 23-24. VII. Pius pápasága. Két kötet. Füzve 1 kor. 50 fill. Leszállított ára ... 20 fillér.
30. Fraknoi Vilmos. *Vitéz János, esztergomi érsek*. Füzve 50 fillér. Leszállított ára ... 10 fillér.
41. Szentimrei Márton. *Svédországi Krisztina*. Élet- és korrajz. Füzve 40 fillér. Leszállított ár 6 fill.
44. és 51. Hoványi. *Ujabb levelek a fensőbb katolicizmusról*. Két kötet. Füzve 1 korona 50 fill. Leszállított ára ... 20 fillér.
- 46., 47., 50. Gonzales Z. *Tanulmányok aquinói Szent Tamás bölcsészetről*. (Három kötet.) Füzve 2 kor. 40 fillér. Leszállított ára ... 25 fillér.
49. Fraknoi Vilmos. *Magyarország a mohácsi rész előtt*. Füzve 1 kor. 50 fill. Leszáll. ára ... 20 fillér.
- Herczeg-Primásnak. *A főmagasságu — három irata és függelékiül báró Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter ar ő erczellenesziájának levele a Herczeg-Primáshoz*. (8-r., 46 l.) Ara füzve 24 fillér. Leszállított ára ... 6 fillér.
- Hilferding A. *A szerbek és bolgárok története*. (8-rét, 276 l.) Ara füzve 4 kor. ... Leszáll. ára 30 fillér.
- Himmelstein Ferencz. *Az anyaszentegyház öt parancsolata böjti szentbeszédekben*. Fordította Tillmann F. (8-r., 107 l.) Füzve 70 fillér. Leszáll. ára ... 10 fillér.
- Holzwarth F. J. *Világtörténet*. Ford. Szabó Ferencz. Kilencz kötet. (Nagy 8-r.) Ara füzve 52 korona. Leszállított ára ... 10 korona.
- Ifjúság könyve. *Elbeszélések és költemények*. (16-r., 264 l.) Ara kötve 2 kor. Leszáll. ára ... 80 fillér.
- Ifjúsági olvasmányok. Képekkel. (16-r., 256 l.) Ara kötve 2 korona. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Az ifjúság öröme. Mulattató és tanulságos ifjúsági olvasmányok kath. fiú- és leánygyermekek számára. 5 kötet. Félvászonkötésben egy-egy kötet ára 1 kor. 60 fill. Leszáll. ára kötetenkint ... 60 fillér.
- Ihász Gilbert. *Keresztény műveltség s erkölcsi magaviselet alapvonalai*. (8-r., 301 l.) Füzve 2 korona. Leszállított ára ... 20 fillér.
- Ipolyi Arnold. *Veresmarti Mihály XVII. századi magyar író élete és munkái*. Korrajz a hitújítás idejéből. (K. 8-r., XX és 692 l.) Ara füzve 4 korona. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Irók, régi magyar egyházi. (*Corpus scriptorum ecclesiae hungaricarum*.) I. kötet. Ipolyi Arnold. Veresmarti Mihály munkái. I. kötet. Bevezetésül Veresmarti Mihály XVII. századi magyar író élete és munkái. Korrajz a hitújítás idejéből. (N. 8-r., XXXII. és 860 l.) Ara füzve 8 kor. Lesz. ára 2 kor.

Szent-István-Társulat, Budapest, VIII., Szentkirályi-utcza 28. szám.

- Ugyanaz, II. kötet. Ipolyi Arnold. *Veresmarti Mihály munkái*, II. kötet. (Nagy 8-rét. 419 lap.) Ára füzve 4 kor. Leszállított ára ... 1 korona.
- Jireček K. József. *A bolgárok története*. (8-r., 547 l.) Ára füzve 5 kor. Leszállított ára ... 50 fillér.
- Joghatóságok. *A magyar korona területén fennálló k. k. egyházak*. Füzve 2 kor. Leszáll. ára ... 10 fill.
- Karácsonyi képeskönyv *jó gyermekek számára*. Festette Diefenbach Lénárd. Magyar szövegét írta Rosty Kálmán S. J. (4-r., 16 színyomatú lap.) Ára kötve 2 korona 40 fillér. Leszállított ára ... 1 kor. 20 fill.
- Katholikus Szemle következő évfolyamai: 1887, 1889, 1890, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897. Egy évfolyam bolti ára 10 kor. Lesz. ára ... 1 kor. 50 fill.
- Klaie V. *Bosznia története a legrégebb kortól a királyság bukásáig*. (8-r., 379 lap.) Ára füzve 4 korona. Leszállított ára ... 40 fillér.
- Körmöczy Imre. *A magyar kath. egyház jogállása a ma viszonyokban*. (N. 8-r., 95 l.) Füzve 1 korona. Leszállított ára ... 10 fillér.
- Kováts Josephi. *Compendium systematis theologiae moralis*. 2 kötet 3 részben (8-r., 175, 228 és 274 l.) Füzve 4 kor. Leszállított ára ... 50 fillér.
- Lázár Gyula dr. *A török birodalom története*. (8-r., 563 l.) Füzve 5 kor. Leszállított ára ... 50 fillér.
- Lázár Gyula dr. *Az orosz birodalom története a legrégebbi időkől egész a jelenkorig*. Negy kötet. (8-r.) Ára füzve 20 kor. Leszállított ára ... 2 kor.
- Lázár Miklós vallásos költeményei. (16-r., 124 l.) Füzve 2 korona. Leszállított ára ... 50 fillér.
- Lengyel Miklós. *Jézus valóságos Isten*. Fejtegeté és hirdeté 1864-iki nagybőjt alatt az egri főszentegyházban. (8-r., 118 l.) Füzve 1 korona 20 fillér. Leszállított ára ... 10 fillér.
- Lörincz Gyula dr. *A magyar történelm százada*. (Ifj. irat.) (Számos szép képpel.) Ára kötve 1 kor. 60 fill. Leszállított ár ... 80 fillér.
- Márta naplója. A női ifjuságnak ajánlja a Szent-István-Társulat. Ára díszesen kötve 2 kor. 40 fillér. Leszállított ára ... 1 kor. 20 fillér.
- Matusik Nep. János. *Ájtatos elmélkedések*. (8-r., 107 l.) Füzve 1 korona. Leszállított ára ... 10 fillér.
- Meignan Abbé. *Roman műve s a német iőszet*. (8-r., 85 l.) Füzve 50 fill. Leszállított ára ... 8 fillér.
- Milleniumi emlékkönyv. (Ifj. irat.) Sok szép képpel. Ára kötve 1 kor. 60 fill. Leszáll. ára ... 60 fillér.
- Orosz Adám. *Egyházi beszédek. Vasárnapi beszédek*. I. és II. kötet. (8-r., 336 és 217 l.) Füzve 4 korona 80 fillér. Leszállított ár ... 40 fillér.
- Ugyanaz. *Örm- és báhangok a multból*. (8-r., 44 l.) Füzve 40 fillér. Leszállított ára ... 6 fillér.
- Paganelli Camille. *Szkanderbég története v. a törökök és keresztények a XV. században*. (8-r., 344 l.) Füzve 4 korona. Leszállított ára ... 40 fillér.
- Pázmány Péter. *Keresztény imádságok könyve*. Újra átnevezte és bővítve, negyedré, nagy betűkkel, igen szép papíron, tiszta nyomással, 5 szép képpel. (4-r., 504 oldal.) Ára félbörkötésben, vörösmetszéssel 6 kor. 40 fill. Leszállított ára ... 3 korona.
- Egész bőrben, vörösmetszéssel 8 kor. Leszállított ára ... 4 kor. 50 fill.
- Arany Metszéssel 8 K. 40 f. Lesz. ára ... 5 korona.
- Pintér Kálmán. *Irodalmunk a milleniumig*. (Ifj. irat.) Számos szép képpel. Ára kötve 1 korona 60 fillér. Leszállított ára ... 60 fillér.
- Pollák János. *Roman és az apostolok*. (N. 8-r., 111 l.) Füzve 1 kor. Leszállított ára ... 10 fillér.
- Pusztai József. *Krscsánszko Katholikusánszko Czerkvene Peszmi sz potrebnimi molitvami i vnógimi vogrskzimi peszmani. Za skolnike, katholikusánszko mládezen. ino za vszákogapopozsnoga krscsenika. (Vend-magyar ima- és énekeskönyv.)* Ára füzve 2 k. 40 f. Leszállított ára ... 1 korona.
- Félbörkötésben 3 K. 20 f. Leszáll. ára 1 K. 80 fill.
- Egész bőrkötésben, vörösmetszéssel 3 korona 60 fill. Leszállított ára ... 2 korona 20 fillér.
- Egész bőrkötésben, arany Metszéssel 4 korona. Leszállított ára ... 2 kor. 40 fillér.
- Ranke Lipót. *Szerbia és Törökország a XIX. században*. (8-r. 635 l.) Ára füzve 6 kor. Lesz. ára ... 60 fillér.
- Réthy László dr. *Az oláh nyelv és nemzet megadalakulása*. (8-r. 368 l.) Füzve 6 kor. Lesz. ára ... 60 fillér.
- Ruschek Antal. *A keresztény nő*. Hirsch Nelli rajzaival. Díszes kötesben 3 K. Lesz. ára ... 1 korona.
- Scheffmacher. *A kérdések alatti hitágazatok katekizmusai*. (K. 8-r., VIII és 192 l.) Füzve 60 fillér. Leszállított ára ... 8 fillér.
- Schlör Aloysius. *Sacerdos sacris exercitiis vacans sen Ignatiana exercitiu*. (8-r., 268 l.) Füzve 3 korona. Leszállított ára ... 30 fillér.
- Ugyanaz. *Speculum conscientiae*. Füzve 6 fillér. Leszállított ára ... 2 fillér.
- Schmeidler Károly dr. *A görög királyság története, visszapillantással a korábbi történetre*. (8-r. 340 l.) Füzve 3 kor. 8 fillér. Leszállított ára ... 40 fillér.
- Schopper György. *A polgári házasság*. Füzve 1 kor. Leszállított ára ... 10 fillér.
- Seeburg József. *Egyiptomi József*. A mi kedves Üdvözítőnk Jezus Krisztusnak megragadó előképe. (4-r., 27 l. és 12 színyomatú kép.) Ára kötve 2 korona 40 fillér. Leszállított ára ... 1 kor. 20 fill.
- Segur. *Mi az egyház?* (8-r., 32 l.) Füzve 20 fillér. Leszállított ára ... 5 fillér.
- Somogyi Károly. *A bölesészet lényege és föladataról*. (N. 8-r., 83 l.) Füzve 1 kor. Leszáll. ára ... 10 fillér.
- Sötét napok. *A három árc*. Elbeszélések az ifjuság számára. Képekkel. (16-r., 191 lap.) Ára kötve 1 kor. 60 fillér. Leszállított ára ... 80 fillér.
- Stolz Albán. *Üdvözléggy Mária*. Magyar nyelvre átadogozta Ruschek Antal. Díszesen kötve 3 korona. Leszállított ára ... 1 korona.
- Szabad órákra. *A katolikus ifjuság számára*. (8-r., 263 l.) Ára kötve 2 kor. Leszáll. ára ... 80 fillér.
- Szabo Ferencz. *A legújabb kor története*. I. Napoleon bukásától III. Napoleon bukásáig. 1815—1871. Negy kötet. (Kis 8-r. Füzve 13 kor. 80 fillér. Leszállított ára ... 2 korona.

Szent-István-Társulat, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.

- Szabó Ferencz. *A legújabb kor története.* 1815—1885. II. kiad. Két kötet. (Nagy 8-r.) Füzve 8 kor. Leszállított ára... 2 kor. 50 fillér.
- Szabó Ferencz. *Európa története a francia forradalmán kezdetétől a bécsi kongresszig.* Két kötet. (8-r.) Füzve 8 kor. Leszállított ára... 2 korona.
- Tájékoztató a szegényügy terén. (8-r.) Füzve 80 fillér. Leszállított ára... 10 fillér.
- Tanulságos olvasmányok a magyar nép számára. 4 füzet, egyenkint 112—186 oldal. Egy-egy füzet ára 20 fillér. Lesz. ára füzetenkint... 6 fillér.
- Tanulságos olvasmányok az ifjuság számára. (Ifjúsági irat). Kepekkel. Ara kötve 1 korona 60 fillér. Leszállított ára... 80 fillér.
- Toldy Ferencz. *Immaculata.* A régi magyar anyaszentegyház hét szent beszédeiben. (N. 8-r., VII és 100 l.) Füzve 40 fillér. Leszállított ára... 8 fillér.
- Toldy Ferencz. Régi magyar passzió rajzokkal. (8-r., XV és 260 lap.) Ara 2 K. Leszáll. ára... 40 fillér.
- Torquato Tasso. *A megszabadított Jeruzsálem.* Magyarra fordította János Gusztáv. Két kötet. Diszes vászonkötésben vörösmetszéssel 6 korona 80 fillér. Leszállított ára... 2 korona 40 fillér. (Aranymetszéssel 80 fillérről drágább.)
- Vaszary Kolos. *A római csata.* (N. 8-r., 83 l.) Füzve 1 korona. Leszállított ára... 10 fillér.
- Wertner Mór dr. *A középkori délszláv uralkodók geológiai története.* (N. 8-r., 266 l. és XII tábla.) Füzve 4 korona. Leszállított ára... 40 fillér.
- Zádori János. *Spanyol út 1868-ban.* (8-r., 429 lap.) Ara 1 korona. Leszállított ára... 10 fillér.
- Zsoltárok könyve, a *Valgata* szerint, figyelemmel az eredeti szövegre. Kaldi György fordítása nyomán. Allioi J. F. jegyzetével átdolgozva. (N. 8-r., 356 l.) Füzve 2 korona. Leszállított ára... 20 fillér.

